

Cena 40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

3

2017

ročník 69

TÉMA – PRŮZKUM

Prostorové a technické vybavení knihoven – 1. část

JAK NA TO

Spolupráce knihoven s wikiprojekty
Knihovny a senioři

UDÁLOST

40. výročí spolupráce knihovníků muzeí a galerií
Bibliografické kolokvium v Banské Bystrici

Od Teplíc do Hradce Králové (1973–2016). Čtyřicet let setkávání knihovníků muzeí a galerií ČR s. 94–98

↑ Účastníci 40. semináře, který proběhl v Hradci Králové

← Exkurze do Hospitálu Kuks a jeho nově uložené knihovny

Foto: Miroslav Beneš – Muzeum východních Čech v Hradci Králové

Konference Do černého 2017 mířila na mladou generaci s. 99

↓ Přednáška B. Votavové z internetového knihkupectví Martinus.cz

↓ Workshop T. Pipoty z Městské knihovny Dobříš o videu na sociálních sítích

Foto: Irena Šormová

Žádný člověk není ostrov s. 100–101

↑ Čtení nizozemského básníka Thomase Moehlmanna na lodi Avoid Floating Gallery, vlevo překladatelka Veronika Ter-Harmsel Havlíková

Foto: Kateřina Procházková

Téma – Průzkum knihoven

83 Průzkum prostorového a technického vybavení knihoven (1. část) | Vít Richter, Vladana Pillerová

Jak na to

88 Spolupráce knihoven s wikiprojekty | Jiří Duřka

92 Knihovny a senioři | Zlata Houšková

Události

94 Od Teplíc do Hradce Králové (1973–2016). Čtyřicet let setkávání knihovníků muzeí a galerií ČR | Alena Petruželková, Štěpánka Běhalová

99 Konference Do černého 2017 mířila na mladou generaci | Petra Rašková

100 Žádný člověk není ostrov | Josef Straka

102 BBB – Bibliografové v Banské Bystrici | Jiřina Kádnerová

105 Čtení a čtenářství „Přesně jako u Švandrlíka v Černých baronech“ (svědkové čtenářských dějin) | Jiří Trávníček

108 Jak se budí knihovny – Pohledem metodika / 5 Místní knihovna Bolatice aneb Jak se budí zastupitelé (rozhovor s poslancem a starostou H. Paverou) | Marie Šedá

112 Pohádky o Public Relations Propagace v novinách aneb Co novinář potřebuje | Věra Ondříčková, Kateřina Šimová

114 Pojďte číst ušima / 2 Slovo chycené v záznamu | Jiří W. Procházka a Klára Smolíková

117 Literární výročí Duben | Milan Valden

118 Ze zahraničí Veletrh Interliber | Klára Truchlá

119 Ze světa | Roman Giebisch

120 Novinky knihovnické literatury | Monika Hrušková

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — <http://ctenar.svkk1.cz>

CONTENTS

Topic – Research of Libraries

83 Research into libraries' technical and spatial facilities. Part One | Vít Richter, Vladana Pillerová

How to

88 Libraries collaborating with wikiprojects | Jiří Duřka

92 Libraries and the elderly | Zlata Houšková

Events

94 From Teplice to Hradec Králové (1973–2016).

Forty years of Czech museum and gallery librarians' meetings | Alena Petruželková, Štěpánka Běhalová

99 The Bull's Eye Conference 2017 focused on the younger generation | Petra Rašková

100 No man is an island | Josef Straka

102 BBB – Bibliographers in Banská Bystrica | Jiřina Kádnerová

Reading and readership

105 „Just like in Švandrlík's Black Barons“ (witnesses of the reading's history) | Jiří Trávníček

How libraries are built – In terms of methodology / 5

108 Bolatice local library – how to make the authorities aware (interview with MP and mayor H. Pavera) | Marie Šedá

Public Relations Tales

112 Promotion in newspapers – What journalists need | Věra Ondříčková, Kateřina Šimová

Come and Read with Your Ears / 2

114 The word captured in recordings | Jiří W. Procházka and Klára Smolíková

117 Literary Anniversaries April | Milan Valden

From abroad

118 Interliber Trade Fair | Klára Truchlá

119 From the World | Roman Giebisch

120 Latest Librarian's Literature | Monika Hrušková

INHALT

Thema – Umfrage von Bibliotheken

83 Eine Untersuchung der räumlichen und technischen Ausstattung. 1. Teil | Vít Richter, Vladana Pillerová

Wie darauf

88 Zusammenarbeit der Bibliotheken mit Wikiprojekten | Jiří Duřka

92 Bibliotheken und Senioren | Zlata Houšková

Ereignisse

94 Von Teplice nach Hradec Králové (1973–2016). Vierzig Jahre der Treffen der Bibliothekare aus Galerien und Museen in Tschechien

| Alena Petruželková, Štěpánka Běhalová

99 Konferenz Ins Schwarze 2017 orientierte auf die junge Generation | Petra Rašková

100 Kein Mensch ist eine Insel | Josef Straka

102 BBB – Bibliographen in Banská Bystrica | Jiřina Kádnerová

Lesen und Leserschaft

105 „Genau wie bei Švandrlík in Schwarzen Baronen“ (Zeugen der Leserhistorie) | Jiří Trávníček

Wie weckt man Bibliotheken – Aus dem Sicht eines Bibliothekars / 5

108 Gebietsbibliothek in Bolatice oder Wie weckt man Stadtvertreter (ein Gespräch mit dem Parlamentarier und dem Bürgermeister H. Pavera) | Marie Šedá

Märchen über public relations

112 Werbung in Zeitungen oder Was ein Journalist braucht | Věra Ondříčková, Kateřina Šimová

Lesen wir durch Ohren / 2

114 Ein Wort in der Aufnahme gegriffen | Jiří W. Procházka und Klára Smolíková

117 Literarische Jahrestage April | Milan Valden

Aus dem Ausland

118 Interliber Messe | Klára Truchlá

119 Aus der Welt | Roman Giebisch

120 Neuerscheinungen der Bibliothekarischen Literatur | Monika Hrušková

Březen – měsíc nečtení?

Naši předkové-knihkupci dostali už za první republiky skvělý nápad. Všimli si, že počátkem roku vždy klesaly prodeje knih s kulminací v období únor-březen, a tak vznikl Březen – měsíc knihy. Pak se u nás přivlastek Martova měsíce změnil. Nahradil ho internet, čtení, až jsme se dnes propracovali ke čtenářům. Na mezinárodní úrovni pod patronací UNESCO vznikl na oslavu knihy Světový den knihy, ale ten připadá až na 23. dubna, kdy zemřel William Shakespeare a několik dalších velkých psaného slova se narodilo či zemřelo. Na návrh ruského delegáta pak ještě přibyl přílepek o autorských právech.

Nechal jsem si vyjet roční statistiky půjčování knih za poslední tři roky u vydavatele Čtenáře, Středočeské vědecké knihovny v Kladně. Březen sice z hlediska jejich výpůjček patří k silnější době roku, ale stejně zaostává za prvními školními měsíci, zvláště za říjnem nebo také za lednem. Když jsem si pak přečetl rozhovor se zakladatelem a majitelem portálu *Seznam.cz* Ivem Lukačovičem a zúčastnil se konference *Do černého* s řadou neotřelých nápadů, jak získávat čtenáře z řad mladé generace (o jejím průběhu píšeme na s. 99), znejistěl jsem, kam směřuje vývoj.

Podle pana Lukačoviče nastane doba, kdy lidé budou číst tak málo, že i to málo je bude unavovat. Nebo textu nebudou rozumět. Děti ve věku 10–15 let jsou prý už stejně plně generací videa. Pan Lukačovič jakožto pragmatický vizionář – věrme, že sui genesis – investuje tedy hlavně do obrázků. Na konferenci *Do černého* hrálo zase video hlavní roli při zprostředkování informací mezi světem literatury a mládeží. Důraz se kladl především na obrázky s barvitou imaginací – hlavně pomocí komiksu, jeho japonské odrůdy mangy nebo světa fantasy.

V tomto duchu se otevírá prostor fantazii dosti zrůdné – doslova knižní apokalyptické fantasy. Knihy a jejich obsah bude společností zprostředkovávat úzká vrstva „čtečů“, schopných pochopit obsah, kriticky myslet a kreativně z toho modelovat vize, kdežto masa ostatních se spokojí s pouhými obrázky. Možná se pak vývojem přemění březen až na měsíc nečtení. Nejen knihovny tak stojí před velkými výzvami a úkoly, aby měl zdravý rozum zase navrch.

JAROSLAV CÍSAŘ

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlčková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Ilustrace na obálce: Lukáš Fibrich

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641,
272 01 Kladno
Tel.: 312 813 154 (Jaroslav Císař)
Tel.: 312 813 138 (Pavla Vlčková)
e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vlkova@svkkl.cz;
redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada: Ing. Jiří Mika (předseda),
Mgr. Svatomíra Fojtová,
PhDr. Ladislav Kurka, Mgr. Petra Miturová,
PhDr. Vít Richter, PhDr. Renáta Salátová,
PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, s. r. o.,
Ve Žlíbku 1800/77, Hala 7A, 193 00 Praha 9 –
Horní Počernice, tel.: 234 092 811 (sekretariát),
e-mail: info@predplatne.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. –
drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.;
SUWECO CZ s. r. o.; B. Welemínová – PERIODIKA.
Podávání novinových zásilek povoleno
Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994
ze dne 20. 6. 1994
Podávání novinových zásilek bylo povoleno
Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem
dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
(dvojčíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana,
L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4,
834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203,
fax: 00421-02 49 111 209,
e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 1,99 €, roční předplatné 22,56 €
(dvojčíslo 2,66 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK
ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 9. 3. 2017.
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Průzkum prostorového a technického vybavení knihoven – shrnutí hlavních výsledků

V období od 26. 4. do 31. 5. 2016 uskutečnil Knihovnický institut Národní knihovny ČR ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou a NIPOS průzkum prostorového a technického vybavení veřejných knihoven, tj. knihoven provozovaných obcemi, městy či kraji. Průzkumu se zúčastnilo 2027 knihoven a poboček různých velikostí. Jeho cílem bylo zjistit současný stav prostorového a částečně i technického vybavení knihoven.

Průzkum se nesoustředil pouze na zjišťování technických údajů o současném stavu, ale byl koncipován tak, aby knihovny, jejich vedoucí pracovníci a také provozovatelé vyhodnotili současnou situaci a snažili se sami identifikovat oblasti činnosti knihovny, které jsou v současnosti omezeny prostorovou situací. Cílem také bylo ověřit, zda prostorové podmínky knihoven umožňují jejich proměnu na kulturní, vzdělávací, komunitní centra. Jedná se o reprezentativní soubor dat, který velmi plasticky a podrobně popisuje současný stav. Knihovny působící v obcích a městech s více než 3000 obyvateli byly zastoupeny v rozsahu 70–100 % (382 knihoven) včetně všech krajských knihoven a jejich poboček. Zúčastnila se také více než pětina knihoven v obcích do 1000 obyvatel (863 knihoven).

Výsledky průzkumu budou východiskem pro přípravu metodického centra pro výstavbu knihoven, jehož zřízení se plánuje v Moravské zemské knihovně v Brně. Závěry průzkumu budou poskytnuty Ministerstvu kultury ČR, krajům a budou k dispozici všem provozovatelům knihoven. Zjištěné údaje lze využít i jako podklad pro přípravu dotačních programů na podporu výstavby a vybavování knihoven na celostátní i krajské úrovni. Podrobná zpráva z průzkumu bude k dispozici ke stažení na <http://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/vystavba-a-rekonstrukce-knihoven-1>.

A nyní k jednotlivým sledovaným tematickým okruhům.

PROBĚHLA V KNIHOVNĚ V POSLEDNÍCH 20 LETECH INVESTIČNÍ AKCE?

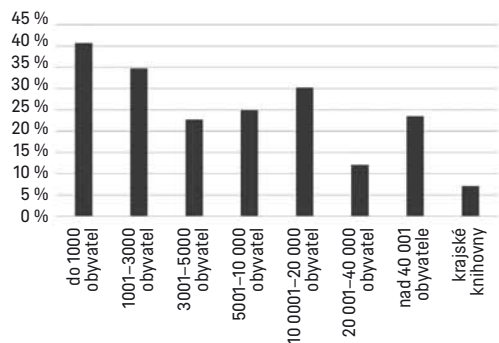
- Ve třetině veřejných knihoven (35 %, 675 knihoven) v posledních 20 letech neproběhla žádná investiční akce ani obnova interiéru.
- V posledních 20 letech se v 1351 knihovnách uskutečnila větší investiční akce. Tyto knihovny vykázaly celkem 1762 různých akcí. Do knihoven se začalo investovat nejvíce v posledních deseti letech.
- Nejčastějším typem akce byla přestavba jiné existující budovy či prostoru pro potřeby knihovny (26 %, 491 akcí) a renovace či adaptace stávající knihovny (23 %, 434 akcí).
- Nejméně frekventovaným typem stavební akce bylo rozšíření prostor budovy přístavbou (2 %, 38 akcí) a stavba nové budovy knihovny (5 %, 97 akcí).
- Knihovny se také věnovaly revitalizaci celého interiéru (16 %, 300 akcí) a generální obměně mobiliáře (15 %, 257 akcí).

- I přes řadu investičních aktivit v knihovnách se nedaří zcela odstranit dlouhodobou investiční zanedbanost v této oblasti. V období socialismu výstavba knihoven fakticky neexistovala.
- Pětina knihoven byla vymalována naposledy před šestnácti lety.
- Polovina knihoven obnovuje výmalbu průběžně, zpravidla po pěti letech.

PROBĚHLA V KNIHOVNĚ V POSLEDNÍCH 20 LETECH INVESTIČNÍ AKCE

VE KTERÝCH KNIHOVNÁCH NEPROBĚHLY ŽÁDNÉ INVESTIČNÍ AKCE

BYL OBJEKT NEBO PROSTOR, VE KTERÉM KNIHOVNA PŮSOBÍ, PROJEKTOVÁN A VYSTAVĚN PRO ÚČELY KNIHOVNY?

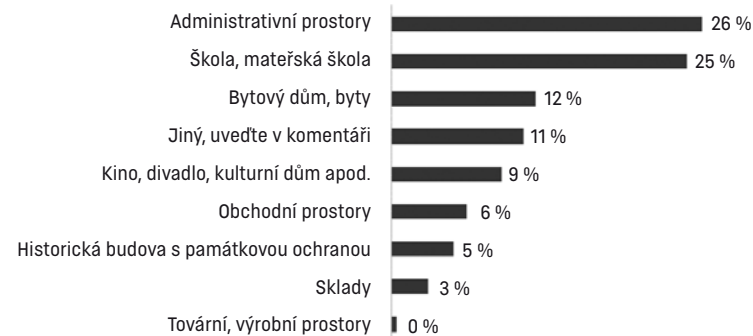
- Pouze 20 % objektů veřejných knihoven a poboček bylo projektováno a vystavěno pro účely knihovny.
- Při hodnocení celkové dispozice knihovny označila více než polovina knihoven (57 %) celkovou dispozici prostor jako částečně omezující a nevyhovující.

- Nejčastěji vznikají knihovny z administrativních prostor (26 %).
- Dalším významným zdrojem jsou prostory či budovy bývalých škol a mateřských škol (25 %). V podstatně menší míře se využívají bytové domy, kina, divadla a jiné objekty sloužící kultuře. Pouze 5 % knihoven sídlí v historických objektech s památkovou ochranou.

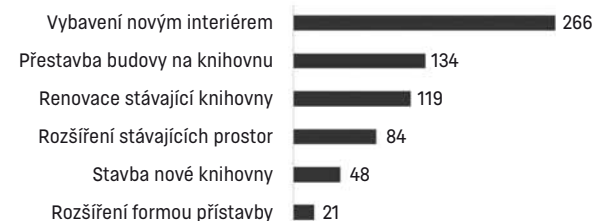
REALIZOVANÉ A PŘIPRAVOVANÉ INVESTIČNÍ AKCE KNIHOVEN

Knihovny a pobočky do 5000 obyvatel	7	8	80	178	278	425	508
Knihovny do 20 000 obyvatel	0	7	16	41	57	66	102
Knihovny nad 20 000 obyvatel	0	2	13	26	15	28	43
Pobočky nad 20 000 obyvatel	2	12	40	82	67	93	129
Celkem	9	29	149	327	417	612	782
	do 1990	1991 až 1995	1996 až 2000	2001 až 2005	2006 až 2010	2011 až 2016	2016 až 2020

PŮVODNÍ ÚČEL PROSTOR V KNIHOVNĚ (1657 knihoven)

PLÁNOVANÉ INVESTIČNÍ AKCE (všechny knihovny)

PLÁNUJE KNIHOVNA NEBO JEJÍ PROVOZOVATEL REKONSTRUKCI NEBO ROZŠÍŘENÍ PROSTOR, VYBAVENÍ INTERIÉRU?

- 574 knihoven (28 %) prohlásilo, že připravují nějakou investiční akci v příštích letech.
- Nejméně budou obnovovány knihovny v obcích do 5000 obyvatel a pobočky knihoven v městech nad 20 000 obyvatel (19 % knihoven).
- Nejvíce stavebních aktivit plánují knihovny ve velkých městech nad 20 000 obyvatel (54 % knihoven).
- Výstavba knihoven se v obcích často odkládá pro nedostatek finančních prostředků.
- Pro výstavbu knihoven není k dispozici zvláštní dotační program. Nastavení priorit strukturálních fondů podporu výstavby knihoven značně limituje či znemožňuje.

VYUŽIVÁ KNIHOVNA KE SVÝM SLUŽBÁM I NĚKTERÉ EXTERIÉROVÉ PROSTORY?

- Necelá třetina knihoven (28 %, 566 knihoven) uvedla využívání jiných prostor, než jsou samotné prostory knihoven. Zpravidla se jednalo o prostory obecního úřadu (zasedací místnost, učebna), kulturního střediska, muzea apod.
- V podstatně menší míře se využívají exteriérové prostory, například terasa, balkón, zahrada, dvůr, atrium, pasáž a park.

JAKÉ PROSTORY BYSTE POŽADOVALI V PŘÍPADĚ VÝSTAVBY ČI REKONSTRUKCE KNIHOVNY?

Preference knihoven a jejich provozovatelů celkem jednoznačně vymezily základní typy prostor, které by měla zahrnovat každá dobrá knihovna:

- prostor pro půjčování;
- volný výběr;
- dětské oddělení;

- prostor pro studium;
- uzavřené skladiště pro knihovní fond, prostor pro manipulaci s knihovním fondem;
- prostor pro kolektivní kulturní a vzdělávací akce;
- prostor pro oddech a posezení s možností občerstvení;
- tvůrčí dílna;
- prostor pro práci s mládeží;
- pracoviště knihovníků;
- sociální zázemí pro veřejnost s přebalovacím pultem;
- toalety pro handicapované;
- samostatné toalety pro pracovníky.

Jedná se o soubor prostor, které na jedné straně odpovídají potřebám tradiční knihovny zaměřené na půjčování knih a dalších dokumentů pro studium, volný čas i na podporu čtenářské gramotnosti, a na druhé straně respektují potřeby knihovny, která působí jako vzdělávací, kulturní, komunitní a kreativní centrum. V knihovně malé obce se může jednat o jeden multifunkční prostor, jehož interiér umožňuje širokou flexibilitu a proměnu pro dílčí aktivity. U větších knihoven se předpokládá větší diferenciací prostor, které umožňují větší specializaci a souběžné provádění různých aktivit tak, aby se vzájemně nerušily.

Na tyto základní typy prostor mohou navazovat další prostory pro speciální aktivity, například počítačová učebna, prostory pro výstavy, pro hudební aktivity a společenské hry, občerstvení, kavárna, šatna, prostory pro digitalizaci a další zázemí pro pracovníky knihovny. Vše v závislosti na velikosti knihovny a rozsahu jejích funkcí.

BEZBARIÉROVÝ PŘÍSTUP KE SLUŽBÁM KNIHOVEN

- 52 % knihoven nemá bezbariérový vstup do budovy, nejhůře jsou na tom knihovny v nejmenších obcích do 1000 obyvatel (61 %).
- 42 % knihoven nemá zajištěn bezbariérový přístup do všech prostor knihovny, nejhůře jsou na tom knihovny v nejmenších obcích do 1000 obyvatel a knihovny v městech s 20 001 až 40 000 obyvateli (49 %).
- 50 % knihoven nemá k dispozici parkovací místa a pouze 12 % knihoven má zvlášť rezervovaná parkovací místa pro osoby se zdravotním postižením.
- Pouze 5 % knihoven je vybaveno orientačním systémem pro zrakově postižené. Jedná se především o knihovny v krajských a největších městech.

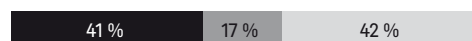
MÁ KNIHOVNA BEZBARIÉROVÝ VSTUP?

■ Ano ■ Ano, ale s dopomocí ■ Ne

Knihovny a pobočky do 5000 obyvatel

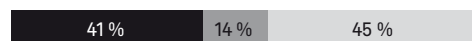
Knihovny a pobočky 5000 až 20 000 obyvatel

Knihovny nad 20 000 obyvatel

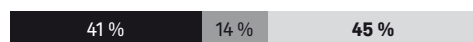
Pobočky knihoven nad 20 000 obyvatel

MÁ KNIHOVNA BEZBARIÉROVÉ PROSTORY?

■ Ano ■ Částečně ■ Ne

Knihovny a pobočky do 5000 obyvatel

Knihovny a pobočky 5000 až 20 000 obyvatel

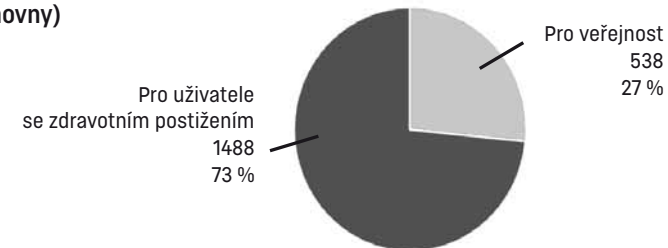
Knihovny nad 20 000 obyvatel

Pobočky knihoven nad 20 000 obyvatel

POČET PARKOVACÍCH MÍST V KNIHOVNÁCH (všechny knihovny)

- Toalety pro handicapované má pouze 20 % knihoven v malých obcích do 5000 obyvatel, 29 % poboček knihoven ve velkých městech a 40 % knihoven v městech s 5001 až 20 000 obyvateli.
- Speciální prostory pro osoby s postižením nabízí 28 % knihoven v městech nad 20 000 obyvatel. V ostatních velikostních kategoriích se tyto prostory téměř nevyskytují.

JAKÉ AKTIVITY VÁM SOUČASNÉ PROSTORY KNIHOVNY NEUMOŽŇUJÍ VYKONÁVAT NEBO KTERÉ PROVOZUJETE JEN VELMI OMEZENĚ?

- Nejhůře hodnotí prostorové zajištění knihovny v městech od 5001 do 20 000 obyvatel, kde jen necelá pětina (18 %) vnímá své **prostorové zajištění jako zcela dostačující**. V ostatních skupinách knihoven se spokojenost s prostory pohybuje kolem 25 %, tj. čtvrtina všech knihoven a poboček.
- Prostory pro **základní výpůjční služby** chybí nejvíce v malých knihovnách v obcích do 5000 obyvatel (16 %). V ostatních kategoriích knihoven a v pobočkách obcí do 20 000 obyvatel se jedná o omezení spíše výjimečné (4–6 %).
- Ve značné míře chybí prostory pro **práci s dětmi**, nejhorší situace je v obcích do 5000 obyvatel (41 %) a v městských knihovnách měst s 5001–20 000 obyvateli (36 %).
- Jako silný limitující prvek se vnímá nedostatek prostor pro **kulturní a vzdělávací aktivity pro dospělé** – nejsilněji se to projevuje v knihovnách obcí a měst v kategorii 5001–20 000 obyvatel (43 %) a v pobočkách velkých měst (rozmezí 40 %).
- Nedostatek prostor pro **setkávání a komunitní aktivity** pocítují nejvíce pobočky v městech nad 20 000 obyvatel (43 %) a v knihovnách působících v místech s 5001–20 000 obyvateli (35 %).
- Prostory pro **práci s mládeží** chybí nejvíce v knihovnách měst s 5001–20 000 obyvateli (36 %) a také v největších knihovnách nad 20 000 obyvatel (31 %).
- Třetina knihoven všech kategorií i poboček postrádá prostory pro **výtvarné a tvůrčí dílny** (rozmezí 32 až 34 %).
- 55 % knihoven v městech nad 20 000 obyvatel postrádá prostory pro **kavárnu a občerstvení**. Zájem o tyto aktivity je silný i v ostatních městských knihovnách.
- Celkově je velký zájem o prostory pro **pořádání výstav**, nejvíce v knihovnách obcí a měst do 20 000 obyvatel (35 až 36 %).
- Prostory pro **hudební aktivity a muzikoterapii** postrádají nejvíce knihovny v městech nad 20 000 obyvatel (31 %). V ostatních velikostních kategoriích knihoven je zájem výrazně nižší.
- Poměrně slabý je zájem o zajišťování funkce **infocenter**, pohybuje se v rozmezí 15–24 %.

VÍT RICHTER | Vit.Richter@nkp.cz

VLADANA PILLEROVÁ | Vladana.Pillerova@nkp.cz

Dokončení příště

Spolupráce knihoven s wikiprojekty

Příspěvek přináší na příkladu Moravské zemské knihovny informace o přínosnosti spolupráce knihoven s wikiprojekty, zastřešenými nadací Wikimedia. Dochází tak rovněž k překračování hranic mezi zaměstnanci a uživateli knihovny.

Úvod

Nejobecněji lze knihovnu charakterizovat jako instituci, která poskytuje svým uživatelům a uživatelkám média, přičemž u vědecké knihovny, kterou je i Moravská zemská knihovna (dále jen MZK), se upřednostňují média s odbornými informacemi před těmi, které plní rekreativní a zábavné funkce.¹ Předpokládá se vyšší zastoupení vázaných knih, v našem kulturním prostředí nej-

→ Wikidata představují síť propojující různé autoritní databáze prostřednictvím jednoznačných identifikátorů, samozřejmě včetně knihovních. Wikizdroje potom zprostředkovávají plné texty autorsky volných děl.

→ České paměťové instituce včetně knihoven řeší otázky spojené s právy k digitálním obrazům často velmi konzervativně, roztržštěně a pro uživatele velmi nepřehledně.

klasičtějšího nosiče informace. Potřeba efektivního vyhledávání v rozsáhlých fondech vytvořila vhodné podhoubí pro vznik velkých databází o médiích shromažďovaných v knihovnách, které

dnes patří mezi největší volně dostupné soubory strukturovaných dat vůbec.²

Povědomí o Wikipedii není tak rozšířené jako o instituci knihovny, nadto bývá zatížená řadou předsudků, je proto dobré Wikipedii charakterizovat blíže. Navazuje na staletou encyklopedickou tradici, kterou rázovitým způsobem rozvíjí. Jejím specifikem je charakter autorství v ní obsažených textů, daný způsobem jejich vzniku.

Hesla (spolu)vytvářejí tisíce dobrovolníků a dobrovolnic, kvalitu by měla v ideálním případě zajistit samoregulačními mechanismy editorská komunita. Úsilí o nezájaté zpracování encyklopedického hesla se promítá do důrazu na užití poznámkového aparátu a podloženost přejímaných faktů a tvrzení, přičemž vyvozování vlastních závěrů je striktně zapovězeno.³ Obsah soustředěný na Wikipedii postupně vytvářel potřebu vzniku sesterských projektů zastřešených nadací Wikimedia, z nichž se v tomto textu blíže zaměříme

na Wikidata a Wikizdroje.⁴ Na tomto místě postačí uvést, že Wikidata představují síť propojující různé autoritní databáze prostřednictvím jednoznačných identifikátorů, samozřejmě včetně

knihovních. Wikizdroje potom zprostředkovávají plné texty autorsky volných děl.

Vidíme tedy vedle sebe zavedenou kamennou instituci, disponující velkým množstvím informačních zdrojů, a webovou službu založenou na dobrovolnické práci, která vychází právě z informačních zdrojů zprostředkovaných knihovnami. Knihovny i wikipedistické projekty pak mají společný cíl – distribuci informace – a společný zájem na existenci kvalitních strukturovaných metadat, která umožňují sofistikované nakládání s těmito informacemi. Bylo tedy jen otázkou času, kdy se tyto cíle a zájmy protnou.

Začátky spolupráce

V případě MZK a Nadace Wikimedia, která wikiprojekty zastřešuje, se stala iniciačním okamžikem Wikikonference pořádaná na sklonku roku 2014, na kterou navázaly v průběhu roku 2015 první pracovní schůzky. Tehdejší hlavním zájmem MZK byla spolupráce při doplňování odkazů na digitalizované dokumenty do příslušných wikipedistických hesel. Jednotný přístup k digitalizovaným dokumentům v podobě Centrálního portálu knihoven byl tehdy ještě v nedohlednu a Registr digitalizace, vytvořený za jiným účelem, nechtěl a ani nemohl plnit funkci „Superkrameria“.⁵ Tehdy vznikla idea soutěže v přidávání odkazů z Krameria a také návod pro přidávání stálých odkazů, protože práce v defaultním uživatelském rozhraní této digitální knihovny není příliš intuitivní. V současné době se připravuje možnost automatického importu těchto odkazů na základě čísla České národní bibliografie, které je však nejprve třeba implementovat do Wikipedie samotné. Ve výhledu bychom obdobným způsobem

rádi propojovali starší knižní produkci s digitalizáty dokumentů evidovaných v *Knihopise a Bibliografii cizojazyčných bohemikálních tisků*. Analogicky by bylo možné postupovat i u zahraničních bibliografií.

Zároveň se však začala spontánně otevírat další témata. Díky upozornění na absenci kvalitních kopií příloh *Ottova slovníku naučného*, který se aktuálně převádí do wikizdrojů, byla otevřena nejen linka pro zpětnou vazbu ke kvalitě skenů vytvořených v rámci projektu *Národní digitální knihovny*, ale také velká otázka práce s rozpoznanými texty. Jsou významným výsledkem zmíněného projektu a jejich zapojení do korektur rozpoznaných textů zatím naráží na chybějící informace o pozici textu na stránce na straně wikizdrojů. Vedle uvedených praktických otázek bylo důležité zahájení diskuze na téma licencování digitálního obsahu, která je v českých paměťových institucích dlouhodobě zanedbávána. Dynamicky se proměňující prostředí směřuje po letech od roztržštěnosti přístupů i v rámci jednotlivých států k jednotnému řešení, podpořenému i řadou evropských směrnic.⁶ Wikipedistické projekty již léta tuto progresivní linku sledují a nabízený obsah důsledně licencují. České paměťové instituce včetně knihoven řeší otázky spojené s právy k digitálním obrazům často velmi konzervativně, roztržštěně a pro uživatele velmi nepřehledně. Stále ještě není např. nijak vzácné zpoplatňování již dříve digitalizovaných děl pro vědecké a soukromé účely, o jejich poskytování pro komerční užití ani nemluvě. Podmínkou poskytnutí dokumentu pro wikiprojekty, například databázi obrázků WikiCommons, je naopak licence v rozsahu maximálně CC BY-SA.⁷ Stejnou licenci

¹ Definic knihovny je k dispozici celá řada, osobně vycházím z akceptování plurality definic, přičemž jejich užití závisí na účelu, za jakým má být použita. Podrobnější argumentaci pro tento přístup uvádí: <http://b-u-b.de/ist-eine-klare-definition-von-bibliothek-noch-moeglich/>. Zde použitou definici knihovny jsem převzal ze současné německé Wikipedie z hesla Bibliothek (<https://de.wikipedia.org/w/index.php?title=Bibliothek&oldid=154745442>).

² <http://oldknihovna.nkp.cz/knihovnaplus131/hrabin.htm>

³ Wikipedie: žádný vlastní výzkum. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-09-05]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Wikipedie:%C5%BD%C3%A1dn%C3%BD_vlastn%C3%AD_v%C3%BDzkum&oldid=12636011; Wikipedie: Ověřitelnost. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-09-05]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Wikipedie:Ov%C4%9B%C5%99itelnost&oldid=13971225>

⁴ Nadace Wikimedia. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-09-05]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Nadace_Wikimedia&oldid=14024210; Wikizdroje. In: *Wikisource* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-09-05]. Dostupné z: [https://www.wikidata.org/w/index.php?title=Wikidata:Main_Page&oldid=362368647](https://cs.wikisource.org/wiki/Wikizdroje:Hlavn%C3%AD_strana; Wikidata. In: Wikidata [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-09-05]. Dostupné z: <a href=).

⁵ Aktuální informace k projektu CPK zde: [Knihovny.cz](http://projekt.knihovny.cz/) [online]. 2011 [cit. 2016-09-06]. Dostupné z: <http://projekt.knihovny.cz/>, k Registru digitalizace: <http://registr.digitalizace.cz/rdcz/>.

⁶ Volná dostupnost dokumentů vytvořených veřejným sektorem je evropskými směrnici chápána nejen jako reakce na společenský zájem, ale také jako prostředek k povzbuzení ekonomického rozvoje (Directive 2013/37/EU: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:175:0001:0008:EN:PDF> a jí předcházející Směrnice 2003/98/EC: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:345:0090:0096:en:PDF>). Komerční charakter využití takto zpřístupněných zdrojů znamená významný impulz pro ekonomiku a je stejně společensky prospěšný jako volné zpřístupnění nekomerčního rázu.

⁷ <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Wikipedie&oldid=13949046>

Foto Jiří Dufka

vyžaduje po přispěvatelích například i evropská digitální knihovna Europeana.⁸

Aktivita pro veřejnost

Vedle těchto debat, jejichž výsledky by jistě bylo přínosné přenést i na celorepublikovou úroveň, byly loni na jaře zahájeny i konkrétní aktivity zaměřené na veřejnost. První aktivitu představovala série přednášek, jejímž cílem bylo představit Wikipedii, její fungování, další projekty nadace Wikimedia, zejména zpřístupňování textů prostřednictvím Wikizdrojů. Schopnost kritického a poučeného používání Wikipedie jako obvyklého informačního zdroje první volby je zcela zásadní a měla by patřit mezi stálice vzdělávacích kurzů pro laické publikum ve všech typech knihoven. Pro takto získané publikum se po krátké odmlce pořádaly pracovní semináře, v rámci kterých měli účastníci a účastnice možnost sami s pomocí zkušených wikipedistů editovat vybraná hesla, a seznámit se tak se způsobem vzniku encyklopedie (viz foto nahoře). Přes virtuální charakter Wikipedie je pro řadu lidí osobní kontakt podstatný; vedle začátečníků na kurz přicházeli i pokročilejší uživatelé, kteří potřebovali poradit se specifickými situacemi, které nedokázali sami vyřešit nebo ve kterých si nebyli jisti. Kurzy pro začínající wikipedisty a wikipedistky byly na podzim doplněny speciálními kurzy zacílenými také na ty pokročilé, kteří se chtěli naučit lépe využívat informační bohatství knihovny. Kurzy představily knihovnu jako místo

s ideálními podmínkami pro editování Wikipedie, protože nabízí desítky tisíc knih dostupných ve volném výběru a další miliony svazků ve skladech a v placených elektronických databázích.

V průběhu kurzu byla s využitím již rozpoznatelného digitalizovaného textu převedena do wikizdrojů digitalizovaná kniha. Účastníci a účastnice se tak nejen seznámili s rozpoznatelnými texty v digitální knihovně a se specifickým editačním prostředím wikizdrojů, ale zapojili se i do fungování knihovny jako takové. Zpracovaná autorsky volná díla budou využita při prezentaci brněnských osobností ve výstavním cyklu *Oči Brna*, který každý měsíc představuje ve vestibulu MZK významné osobnosti spjaté s městem. Potenciál této spolupráce je značný – korektura rozpoznatelného textu dobrovolníky je v řadě zemí rozšířenou aktivitou. Nevidíme důvod, proč by se podobná spolupráce nemohla rozvinout i v Česku. Zapojení návštěvníků a návštěvnic do fungování knihovny a překračování hranic mezi zaměstnanci a uživateli knihovny patří ostatně mezi dlouhodobé cíle nejen MZK, ale českého knihovnictví vůbec.

Samostatnou kapitolu potom představují diskuse k tématu využití souboru volně přístupných metadat ke knihám. Jejich propojení s velkými databázemi autorit, z nichž wikiprojekty využívají zatím pouhý zlomek, představují mimořádně atraktivní pole – jejich využití by se nemělo omezovat na čistě utilitární využití pro potřeby knihoven, resp. nově i dalších knihovnických institucí.

Zásady spolupráce

Na základě dosavadních zkušeností je možné formulovat několik tezí ke spolupráci knihoven a nadace Wikimedia:

- Informace o wikipedistických projektech by vzhledem k jejich využitelnosti měly být součástí základních informačních kurzů pro veřejnost. Pro jejich vedení je vhodné oslovit přímo wikipedisty, ideální místnost není přednáškový sál, ale počítačová učebna s možností okamžitého vyzkoušení nabytých vědomostí.
- Na základní kurzy by měly navazovat pravidelné kurzy asistované editace. Potenciální wikipedisté a wikipedistky často potřebují jen podanou ruku, aby překonali úvodní ostych.
- Pokud jste odborně zaměřenou knihovnou, nabídněte zkušeným wikipedistům speciální kurz k oborovým zdrojům. Určitě ho ocení.
- Chcete-li se stát knihovnou se čtenáři, kteří se budou aktivně podílet na jejím fungování, Wikipedie vám může pomoci tuto cestu otevřít.

V rovině každodenní práce knihoven je důležité:

- V co možná největší míře využívat při katalogizaci autoritní údaje – a to nejen u osob, korporací, věcných hesel a formálních deskriptorů. Důležité jsou například i geografické

autority nebo unifikované názvy. Při zpracování starší produkce nerezignujte na uvádění identifikace díla v bibliografiích, v těch dostupných online zvláště. Uspadněte tak odkazování na knihovní katalogy z různých wikiprojektů.

- Pokud digitalizujete, stanovte jasnou licenční politiku v rozsahu, který nebude restriktivnější než licence CC BY-SA. Zavírali byste si dveře před možnostmi, které vám i veřejnosti může užití autorsky volných digitalizovaných děl přinést.

Závěr

Decentralizovaná knihovní síť koresponduje s autonomistickým charakterem Wikipedie – je třeba této přednosti využít a navázat i na nižších úrovních lokální partnerství, která s přihlédnutím k možnostem jednotlivých knihoven i místních dobrovolníků otevřou cestu k regionálním informacím a informačním zdrojům, ke středoškolskému vzdělávání nebo ke vzdělávání celoživotnímu. Mohou být prostředím, odkud budou vycházet podněty směrem k lépe zajištěným velkým knihovnám a odkud se budou přenášet podněty i v horizontální rovině k oborovým knihovnám.

JIŘÍ DUFKA | jiri.dufka@mzk.cz

Neušlo nám

Moje soukromí! Nekoukat, neštourat!

Úřad pro ochranu osobních údajů (ÚOOÚ) ve spolupráci se SKIP ČR vyhlásil u příležitosti Dne ochrany osobních údajů (28. ledna) XI. ročník soutěže pro děti a mládež s názvem, jež je použitý v titulku. Lze soutěžit i kolektivně, a tak se mohou přidat také celé třídy, školní družiny a kluby, knihovny, střediska volného času a další dětské kolektivy. Soutěž je určena všem odvážným, kteří rádi kreslí, malují, nebo pracují s grafickými programy, aby se zamysleli nad tím, kdo nebo co by jim mohlo pomoci s ochranou soukromí. Podle propozic „se fantazii meze nekladou“. Je to zkrátka výzva k vytvoření maskota pro ochranu soukromí. Ti, co se zapojí, mohou za svého ochránce zvolit zvíře, věc, ale i bytosti čistě fantaskní.

Pro ty, kteří raději přemýšlejí s propiskou v ruce, u klávesnice, nebo s kamerou, je vymyšlený jiný, ale o nic méně snadný úkol. Měli by sepsat úvahu, povídku, scénář nebo natočit video a vysvětlit, jaký je rozdíl mezi tajemstvím a soukromím a jak případně rozdíly přiblížit třeba mladším dětem.

Uzávěrka soutěže je 30. dubna 2017, do té doby mohou soutěžící **ve dvou věkových kategoriích: 7–13 let a 14–18 let** (s uvedením svého jména, adresy a věku) zaslat své příspěvky buď elektronicky na e-mailovou adresu soutez@uouu.cz (soubory do velikosti 9 MB), anebo poštou na adresu *Úřadu pro ochranu osobních údajů, oddělení tiskové, Pplk. Sochora 27, 170 00 Praha 7* (obálku označit heslem „Soukromí“). Pro ty, které odborná porota vybere jako nejlepší, bude připravena speciální odměna při slavnostním předávání cen. Aktuální informace o soutěži jsou průběžně k dispozici na webových stránkách ÚOOÚ (www.uouu.cz v rubrice Pro mládež).

zaznamenal: –JaC–

⁸ <http://www.europeana.eu/portal/en/rights/contributions.html>

Knihovny a senioři

V posledních měsících roku 2016 spatřila světlo světa další z řady metodických příruček pro práci veřejných knihoven. Nese název *Rovný přístup. Knihovna přátelská k seniorům*. Vyдалa ji Národní knihovna ČR s podporou Ministerstva kultury ČR, autorsky ji připravila Sekce 60+ SKIP, která sdružuje knihovníky hlouběji se zabývající problematikou služeb knihoven seniorům (odtud název sekce). Příručka navazuje na publikaci *Standard Handicap Friendly*, vydanou v roce 2014 Národní knihovnou ČR rovněž s podporou Ministerstva kultury ČR.

→ **Senioři jsou skupinou, která početně trvale roste a podle všech demografických prognóz poroste v horizontu následujících 30 let ještě rychleji; zároveň jde o velmi významný segment uživatelské obce veřejných knihoven.**

→ **Autorky vytipovaly některé parametry, jichž by měla dosáhnout knihovna, která chce být považována za přátelskou k seniorům. Publikace poskytuje přehled těchto parametrů (standardů) a zároveň metodiku a doporučené postupy, jak jich dosáhnout.**

Autorky publikaci připravily s využitím poznatků a zkušeností z desítek knihoven, řady informačních zdrojů i na základě konzultací s odborníky z oblasti andragogiky, gerontagogiky, sociální práce apod. Musely si především zodpovědět otázku, je-li vůbec třeba specifického přístupu a specifických služeb seniorům.

Senioři jako uživatelská skupina

Právě spolupráce a konzultace s odborníky potvrdily, že senioři jsou opravdu skupinou, jež je z hlediska změn fyzických i psychických dispozic, sociálních a materiálních podmínek, reálných i potenciálních mezigeneračních i jiných konfliktů specifická a také ohrožená sociální exkluzí, a že služby knihoven pro ně je tedy třeba koncipovat specifickým způsobem.

Navíc jde o skupinu, která početně trvale roste a podle všech demografických prognóz poroste v horizontu následujících 30 let ještě rychleji; zároveň jde o velmi významný segment uživatelské obce veřejných knihoven, jehož velikost pravděpodobně rovněž poroste. Věnovat se tedy

metodice práce knihoven se seniory je opravdu věcí důležitou.

Parametry knihovny přátelské k seniorům

Autorky vytipovaly některé parametry, jichž by měla dosáhnout knihovna, která chce být považována za přátelskou k seniorům. Publikace poskytuje přehled těchto parametrů (standardů) a zároveň metodiku a doporučené postupy, jak jich dosáhnout. Je rozdělena do osmi kapitol a několika podkapitol; v každé je definován konkrétní „standard“, podrobně popsána metodika, uvedeny příklady dobré praxe a většinou též citována zpětná vazba seniorů. Devátá kapitola se sice nevztahuje k žádnému konkrétnímu standardu, je však z metodického hlediska vhodnou součástí publikace: je věnována problematice dobrovolnictví seniorů a také seniorům v knihovnách, včetně vymezení obecného legislativního a věcného rámce. Všem, které problematika zajímá, je k dispozici obsáhlý seznam vybraných doporučených zdrojů k dalšímu studiu.

Které standardy by tedy podle autorů měla plnit knihovna přátelská k seniorům? V publikaci se uvádějí:

I. Obecné požadavky

1. Knihovna vytváří podmínky pro rovný přístup ke službám a informacím.
2. Registrace do knihovny je poskytována seniorům za zvýhodněnou cenu.

II. Personál

1. Všichni pracovníci ve službách uživatelům mají znalosti projevů a důsledků stárnutí a stáří a dovednosti nezbytné pro poskytování služeb uživatelům – seniorům. Kvalifikace pracovníků v této oblasti je průběžně zvyšována.
2. V závislosti na velikosti populace je v knihovně zaměstnán pracovník, specialista na služby a komunikaci s klienty – seniory.

III. Fond a služby

1. Knihovna využívá všech prostředků vzdálené komunikace, nabízí dálkové služby.
2. Knihovna poskytuje službu doručování výpůjček do domu.

IV. Technické a materiální podmínky

1. Knihovna vytváří vhodné fyzické a technické podmínky a opatření umožňující samostatný pohyb a pobyt uživatelům – seniorům. Zajišťuje pravidelné kontroly funkčnosti speciálních opatření a vybavení.

V. Webové stránky knihoven

1. Webové stránky splňují pravidla přístupnosti pro seniory.

VI. Spolupráce a propagace

1. Knihovna spolupracuje s organizacemi zastřešujícími a sdružujícími seniory, především v dané lokalitě.
2. Ve spolupráci s těmito organizacemi zajišťuje knihovna vhodnou formou propagaci svých služeb seniorům.

VII. Akce

1. Knihovna pořádá aktivizační programy pro seniory, především vzdělávací aktivity. Minimálním požadavkem je Virtuální univerzita 3. věku.

VIII. Integrovaní aktivity

1. Knihovna pořádá cílené integrační/mezigenerační aktivity.

Tolik velmi stručná informace o příručce, kterou doporučujeme pozornosti knihoven. Za zmínku stojí, že informace o „standardu“ byla prezentována organizacím působícím v kultuře a vzdělávání dospělých na mezinárodní konferenci, kde vzbudila velký zájem v podobě objednávek publikace. To naznačuje, že snaha o zvyšování kvality služeb seniorům patří k prioritám celé řady těchto organizací a institucí napříč Evropou.

Publikace vyšla v nákladu 6500 kusů a byla distribuována prostřednictvím Svazu měst a obcí na jednotlivé obecní a městské úřady; distribuce do knihoven proběhla s pomocí krajských knihoven, eventuálně regionálních organizací SKIP.

Činnost Sekce 60+ v roce 2017

Sekce 60+ uspořádala během roku 2016 tři semináře, které přiblížily její koncept práce knihoven se seniory a zároveň byly věnovány v širší míře problematice stárnutí a stáří. Zájem o semináře byl velký; zúčastnilo se jich kolem stovky pracovníků knihoven z různých krajů. Další semináře proto sekce připravuje i na rok 2017. Bližší informace o činnosti sekce lze nalézt na webu <http://www.skipcr.cz/odborne-organy/60>.

Zájemci o členství a práci v sekci se mohou hlásit současně předsedkyni Haně Mazurové, ředitelce Městské knihovny Chrudim, na adrese mazurova@knihovna-cr.cz.

ZLATA HOUŠKOVÁ | zlata.houskova@gmail.com

Do čísla přispěli

PhDr. Štěpánka Běhalová, Ph.D. – Muzeum Jindřichohradecka ■ Mgr. Jiří Dufka – Moravská zemská knihovna ■ Mgr. Zlata Houšková – SKIP ČR ■ PhDr. Jiřina Kádnerová – emeritní ředitelka Středočeské vědecké knihovny v Kladně ■ Mgr. Věra Ondříčková – PR specialista a lektorka komunikace ■ Mgr. Alena Petruželková – Památník národního písemnictví ■ Mgr. Vladana Pillerová – Národní knihovna ČR ■ Jiří Walker Procházka – spisovatel, scenárista ■ Mgr. Petra Rašková – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ PhDr. Vít Richter – Národní knihovna ČR ■ Mgr. Klára Smolíková – spisovatelka, scenáristka a lektorka ■ PhDr. Josef Straka – Městská knihovna v Praze ■ PhDr. Marie Šedá – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě ■ Mgr. Kateřina Šimová – Městská knihovna Tábor ■ PhDr. Jiří Trávníček, M. A. – Ústav pro českou literaturu AV ČR, Brno ■ Mgr. Klára Truchlá – Národní knihovna ČR

Od Teplic do Hradce Králové (1973–2016) ČTYŘICET LET SETKÁVÁNÍ KNIHOVNÍKŮ MUZEÍ A GALERIÍ ČR

Čtyřicáté výročí organizované spolupráce knihovníků muzeí a galerií, které jsme si připomněli v roce 2016, jen potvrdilo, že potřeba sdílet zkušenosti a informace v oblasti činnosti knihoven muzeí a galerií má relativně dávné kořeny. Příspěvek o třech částech připomíná historii vzniku, pořádání odborných seminářů s důrazem na ten poslední, který proběhl loni, a představuje činnost Knihovnické komise Asociace muzeí a galerií (AMG) za poslední desetiletí.

Z POČÁTKŮ SPOLUPRÁCE KNIHOVNÍKŮ MUZEÍ A GALERIÍ

Již naši předchůdci v minulém století – Zdeněk Tobolka, první docent knihovně na Univerzitě Karlově, Jan Thon, Flora Kleischnitzová a řada dalších – založili 15. ledna 1930 Československou společnost knihovědnou. Lišila se od jiných sdružení, která se spíše orientovala na knihovnickou profesi jako takovou, zaměřením na péči a studium historických knižních fondů. Vyplynulo to z kvalifikace tehdejších „otců zakladatelů“. Většina z nich byli specialisté v oborech historie, literatury, jazyků, archivnictví aj. Nejednalo se v žádném případě o nějaký izolovaný spolek. Knihovědná společnost se stala členem Mezinárodní federace knihovnických spolků a její členové reprezentovali na mezinárodních konferencích domácí knihovědu.

Ze zaměření tehdejší knihovědné společnosti jsou patrná mnohá společná témata, která celé generace knihovníků pečující o historické knižní fondy rozvíjejí a inovují podle aktuálních poznatků a úrovně sdílených technologií. Dějiny knižní kultury se během posledních třiceti let posunuly od historie knihy směrem ke studiu vzájemných vztahů mezi knihou a společností. Avšak zodpovědět otázky, jako např. jakým způsobem kniha ovlivňuje kulturní a intelektuální změny ve společnosti, nebo jak společnost působí na knihu, není možné bez rigorózního popisu fyzických aspektů knihy a proveniencí, které umožňují sledovat trajektorii exempláře v síti autorů, mece-

nášů, výrobců, distributorů a nakonec i čtenářů. Takto široce pojatá disciplína, zasazená do společenských, ekonomických a intelektuálních souvislostí, začala hrát významnou roli při rekonstrukci procesů, během nichž vznikají texty, které jsou přijímány a nakonec i společností přivlastněny jako zdroj elementární lidské zkušenosti.

Z toho, co zde již bylo uvedeno, vyplývá, že vykonávání tak náročných činností v muzejních knihovnách se již neobejde bez spolupráce, a to jak na úrovni domácí, tak zahraniční. **Knihovnická komise AMG** v dnešní podobě funguje jako profesní sdružení na podporu všech těchto činností. Jednou za rok se ve velkém počtu scházejí členové této komise na třídním semináři, aby si vyměnili zkušenosti, konzultovali problémy, získali nové informace o dění v oboru a také, aby se vzájemně poznali a navázali profesní a přátelské kontakty.

Jedním z témat, které se opakovaně objevuje na programu seminářů, je téma péče o knihu. Obrázky zdevastovaných vazeb i celých svazků, které se na konci restaurátorského procesu proměňují na elegantní svědky minulosti, přinášejí satisfakci knihovníkům i specialistům. Exkluzivita starých tisků a rukopisů kromě jedinečnosti často ještě odkazuje k skrytému tajemství, k něčemu, co musí být rozlušeno, aby naše poznání nezůstávalo jen u holých faktů. Historii vzájemné spolupráce skupiny knihovníků z muzeí a galerií zpracovali při příležitosti 30. semináře knihovníků muzeí a galerií, který se konal v roce 2006 v Národním muzeu v Praze, zakladatel činnosti

Foto: Miroslav Beněš – Muzeum východních Čech v Hradci Králové

Předsednický stůl 40. semináře, zleva: R. Giebisch, B. Skučková, O. Dostál, Š. Běhalová a N. Machková Prajzová

komise a její první předseda PhDr. Jaroslav Vrchoťka (předsedou v letech 1973–1990) s tehdejší předsedkyní komise Jarmilou Okrouhlíkovou do třídního seriálu o historii činnosti komise do měsíčníku *Čtenář*.¹

Počátky samostatné činnosti muzejních knihoven se datují již od poloviny 50. let minulého století, kdy byla založena Sekce muzejních knihoven při Ústřední knihovnické radě. Díky tomu byla v knihovnickém zákoně č. 53/1959 Sb. kodifikována samostatná síť muzejních knihoven. K další aktivaci muzejních knihovníků pak došlo v souvislosti s chystaným vyhlášením sítě muzeí a galerií v roce 1973, kdy se ve dnech 4.–6. dubna konalo v Teplicích historicky první setkání muzejních knihovníků. Svolal jej tehdy ředitel Knihovny Národního muzea Jaroslav Vrchoťka a jako hlavní témata pro společnou práci knihovníků muzeí a galerií byly vytyčeny: zajištění organizační platformy pro spolupráci a metodickou činnost, organizační začlenění knihoven v mateřských ústavech a vypracování písemných pokynů pro správu, evidenci a využití knihy v muzejních a galerijních knihovnách.

S cílem naplnění těchto úkolů byla při Ústředním muzeologickém kabinetu Národního muzea založena knihovnická komise, která uspořádala další setkání v roce 1976 ve Žďáře nad Sázavou.

Od tohoto roku se komise scházela na seminářích pravidelně až do října roku 1990, kdy se na 15. semináři uspořádaném Krajským muzeem východních Čech ve dnech 23. a 24. října 1990 v Opočně řešila další existence komise, která pracovala pod Ústředním muzeologickým kabinetem až do jeho zrušení v roce 1991. Poté byla činnost na návrh tehdejší nové předsedkyně PhDr. Helgy Turkové (předsedkyně v letech 1990–2001), ředitelky Knihovny Národního muzea, převedena pod Knihovnu

Národního muzea. Od roku 1997 je komise řádnou oborovou komisí AMG. V letech 2001–2010 byla její předsedkyní PhDr. Jarmila Okrouhlíková, ředitelka knihovny Uměleckoprůmyslového muzea. V tomto období se většina knihoven muzeí a galerií zapsala do evidence knihoven na Ministerstvu kultury ČR.

ALENA PETRUŽELKOVÁ
| petruzelkova@pamatnik-np.cz

ŠTĚPÁNKA BĚHALOVÁ
| behalova@mjh.cz

Z ČINNOSTI KOMISE V LETECH 2006–2016

V posledních deseti letech činnosti komise organizoval výbor spolu s některou členskou institucí každý rok seminář s valnou hromadou. V roce 2006 byla kromě již zmíněného zpracování historie komise věnována pozornost přípravě adresáře knihoven muzeí a galerií, který vyšel o rok později tiskem.² Zásadní příspěvky týkající se zákona o knihovnách a zákona o sbírkách muzejní povahy přednesli na konferenci *Knihovny současnosti* tehdejší předsedkyně komise Jarmila Okrouhlíková³ a místopředseda Ila Šedo.⁴ V roce 2008 se začal úspěšně rozvíjet projekt oborové brány ART jako nástupce dosud existující

¹ VRCHOŤKA, Jaroslav. Semináře pro muzejní knihovníky. Část 1. *Čtenář*, 58, 2006, č. 7–8, s. 248. Týž. Semináře pro muzejní knihovníky. Část 2. *Čtenář*, 58, 2006, č. 9, s. 296–298. OKROUHLÍKOVÁ, Jarmila. Semináře pro muzejní knihovníky. Část 3. *Čtenář*, 58, 2006, č. 11, 2006, s. 373–375.

² *Adresář knihoven muzeí a galerií ČR*. Praha: Národní knihovna, 2007. 239 s.

³ OKROUHLÍKOVÁ, Jarmila. Jsou muzejní knihovny knihovnamí veřejnými? In: *Knihovny současnosti 2006. Sborník z 14. konference, konané ve dnech 12.–14. září 2006 v Seči u Chrudimi*. Brno, 2006, s. 285–388.

⁴ ŠEDO, Ila. Knihovny a zákon o sbírkách. In: *Knihovny současnosti 2006: sborník z 14. konference, konané ve dnech 12.–14. září 2006 v Seči u Chrudimi*. Brno, 2006, s. 389–394.

Předsedové KK AMG; zleva: J. Vrchoťka (1926–2013), první předseda KK AMG v letech 1973–1990; H. Turková – 1990–2011 a J. Okrouhlíková – 2001–2010

Foto: archiv Knihovnické komise AMG

Virtuální umělecké knihovny. Oddělení souborných katalogů z Národní knihovny ČR a Knihovnická komise AMG připravily třídní školení v katalogizaci v Památníku národního písemnictví v Praze. Značná pozornost se soustředila na sbírkové a speciální fondy knihoven, a to i v souvislosti s aplikací katalogizačních pravidel, se soubory jmenových a věcných autorit a digitalizací. Důraz se kladl na představení grantových projektů digitalizace a budování digitálních knihoven a na účast knihoven muzeí a galerií v knihovnách Manuscriptorium a Kramerius. Právě digitalizace a její využití v knihovnách muzeí a galerií posílila jejich postavení mezi ostatními knihovnami a paměťovými institucemi, ale též jejich místo v mateřských institucích. Muzejní knihovny jako propojení dvou typů paměťových institucí – muzeí a knihoven – se prezentovaly na konferenci Karel Jaromír Erben a úloha paměťových institucí v historických proměnách.⁵

V roce 2012 byla věnována pozornost implementaci nové *Koncepce rozvoje knihoven na léta 2011–2015* a portálu Europeana. Stránky komise byly převedeny na web AMG a konstituovala se jejich nová podoba.⁶ Zároveň byl převeden i do

elektronické podoby adresář knihoven; v současné době si jednotlivé knihovny údaje aktualizují v nově zřízené složce Knihovna v Celostátním adresáři muzeí a galerií provozovaném na téměř webu⁷ a dále v Celostátním adresáři knihoven.⁸

V letech 2013 a 2014 se výbor komise soustředil na prezentaci knihoven muzeí a galerií knihovníkům dalších typů knihoven i veřejnosti. Na valnou hromadu SKIP v roce 2013 připravili členové výboru propagační panely o muzejních knihovnách, příspěvek o knihovnách muzeí a galerií byl zařazen do hlavního odborného programu⁹ a do tištěné i internetové verze knihovnického periodika Duha.¹⁰ Při této příležitosti byl také navržen a valnou hromadou přijat dokument s názvem *Hlavní programové linie činnosti Knihovnické komise AMG*. Na základě dosavadní spolupráce Knihovnické komise a vedení AMG se SKIP byla v programovém prohlášení profesní organizace ukotvena formulace, že Svaz považuje Knihovnickou komisi za jednu ze svých sekcí a bude s AMG spolupracovat. Hned v následujícím roce 2014 se celostátní akce pořádaná každoročně SKIP oficiálně zaměřila na knihovny muzeí a galerií.¹¹ Při této příležitosti publikovali členové vý-

boru seriál o muzejních knihovnách pro knihovnický měsíčník *Čtenář*.¹² Se záměrem propagovat práci knihoven muzeí a galerií byla v roce 2014 připravena též virtuální výstava z fondů knihoven muzeí a galerií na portálu Europeana *Co se vydávalo a četlo na bojištích 1. světové války*.¹³

V roce 2015 bylo při Památníku národního písemnictví založeno Metodické centrum pro knižní kulturu a literární muzea, výbor komise věnoval značnou pozornost práci na Koncepci rozvoje knihoven a její implementaci. Od počátku roku 2016 se intenzivně účastní připomínkového řízení k novele knihovního zákona. Činnost komise tak směřuje k naplňování programové linie své činnosti, kterou si stanovila v roce 2013.

Hlavní programové linie

K hlavním úkolům komise patří:

1. podpora činnosti knihoven muzeí a galerií (poskytování etického a odborného zázemí knihovníků muzeí a galerií a upevňování postavení muzejních knihoven uvnitř vlastních institucí);
2. spolupráce s ostatními paměťovými institucemi (muzea, galerie, knihovny a památkové ústavy);
3. spolupráce se samostatným oddělením knihoven MK ČR, Ústřední knihovnickou radou, Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR, Sdružením knihoven ČR a Souborným katalogem ČR (podílení se na uskutečňování *Koncepce rozvoje knihoven*, posilování postavení muzejních knihoven mezi ostatními veřejnými knihovnami, zohledňování specifík muzejních knihoven při tvorbě zákonů a vyhlášek);
4. vzdělávání knihovníků muzeí a galerií (příprava a realizace pravidelných seminářů knihovnické komise AMG, školení pro knihovníky);
5. prezentace a propagace činnosti muzejních a galerijních knihoven odborně i laické veřejnosti (prostřednictvím médií, výstav apod.).

ŠTĚPÁNKA BĚHALOVÁ | behalova@mjh.cz

JUBILEJNÍ 40. SEMINÁŘ

Ve dnech 13.–15. září 2016 se uskutečnil v Muzeu východních Čech v Hradci Králové čtyřicátý seminář knihovníků muzeí a galerií České republiky. Setkání zahájila ředitelka hostitelské instituce Naďa Machková Prajzová. Předsedkyně Knihovnické komise AMG Štěpánka Běhalová přivítala oficiální a čestné hosty semináře. Zazněly také zdravice oficiálních hostů: Blanky Skučkové, vedoucí oddělení knihoven MK ČR, Romana Giebische, předsedy profesní organizace SKIP ČR, a Ondřeje Dostála, předsedy AMG ČR.

Při příležitosti výročního 40. semináře knihovníků muzeí a galerií byly vydány pamětní listy, které připomínaly mapkou i výčtem pořadajících institucí semináře organizované v letech 1973 až 2016, a jubilejní magnetická knižní záložka. Pamětní listy spolu se záložkou a knihou *Osobnosti královéhradeckých kancionálů* vydanou Muzeem východních Čech v Hradci Králové byly slavnostně předány jmenovaným oficiálním hostům semináře, dále přítomným čestným hostům komise, zástupcům institucí spolupracujících s komisí a zástupcům firem, které setkání knihovníků muzeí a galerií finančně podpořily. Mezi zástupci spolupracujících a spřátelených institucí to byli: Eva Svobodová, ředitelka Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové, její jmenovkyně Eva Svobodová, vedoucí Souborného katalogu ČR z Národní knihovny ČR, Jindra Pavelková, zástupkyně ředitele Moravské zemské knihovny, Lenka Veselá, vedoucí knihovědného oddělení Knihovny Akademie věd ČR, a ředitel Knihovny Národního muzea Martin Sekera. Výbor komise navrhl jmenování jejich nových čestných hostů. Pamětní listy a knihy byly s poděkováním oficiálně předány též zástupcům firem, které seminář podpořily i finančním příspěvkem.

Úvodní oficiální blok semináře byl věnován jeho 40. výročí. Hlavní příspěvek s názvem *Knihovnická komise ve 21. století – tradice a perspek-*

⁵ BĚHALOVÁ, Štěpánka. Muzejní knihovny současnosti a budoucnosti a uchování významných odkazů osobností. In: Karel Jaromír Erben a úloha paměťových institucí v historických proměnách. Semily; Turnov: 2011, s. 313–321. <http://www.cz-museums.cz/web/amg/organy-amg/komise/knihovnicka-komise>

⁶ <http://www.cz-museums.cz/adresar/>

⁷ <http://new.caslin.cz/caslin/databaze-pro-vyhledavani/adresar>

⁸ BĚHALOVÁ, Štěpánka. *Jistoty a nejistoty knihoven muzeí a galerií. Asociace muzeí a galerií* [online].

[cit. 2017-02-06] Dostupné z: <http://www.cz-museums.cz/UserFiles/file/SKIP%202013%20BRNO.pdf>.

⁹ BĚHALOVÁ, Štěpánka. Knihovny muzeí a galerií. *Duha: informace o knihách a knihovnách z Moravy* [online], 2013, 27(2) [cit. 2015-04-13]. ISSN 0862-1985. Dostupné z: <http://duha.mzk.cz/clanky/knihovny-muzei-galerii>.

¹⁰ BĚHALOVÁ, Štěpánka. Knihovny muzeí a galerií ČR pro 18. Týden knihoven. *Bulletin SKIP*, 23, 2014, č. 3, s. 14–15; Táž, Týden knihoven 2014 a knihovny muzeí a galerií ČR. *Čtenář*, 66, 2014, č. 9, s. 312.

¹² BĚHALOVÁ, Štěpánka. Knihovny muzeí a galerií v České republice. *Čtenář*, 66, 2014, č. 9, s. 312–315; CHRÁSTOVÁ, Lucie. Moderní technologie v knihovnách muzeí a galerií. *Čtenář*, 67, 2015, č. 1, s. 9–11; KUČEROVÁ, Jarmila. Knihovna Národního muzea a vědecko-výzkumné projekty. *Čtenář*, 66, 2014, č. 12, s. 438–440, 3. str. obálky; OKROUHLÍKOVÁ, Jarmila. Speciální sbírky v muzejních knihovnách. *Čtenář*, 66, 2014, č. 11, s. 401–402, 3. str. obálky; PETRUŽELKOVÁ, Alena. Sbírkové fondy v knihovnách muzeí a galerií. *Čtenář*, 66, 2014, č. 10, s. 361–362, 3. str. obálky.

¹³ PETRUŽELKOVÁ, Alena. Co se vydávalo a četlo na bojištích 1. světové války: příspěvek muzejních knihoven k Velké válce na E-sbírkách a Europeaně. *Bulletin SKIP*, 2014, 23(3), s. 15–16. ISSN 1210-0927. Dostupné také z: http://bulletin.skipcr.cz/bulletin/Bull14_309.htm#ti.

tiva obsahoval teoretické zamyšlení nad její činností, krátký historický úvod, připomenul významné představitele komise a jejich hlavní zásluhy, zhodnotil práci v uplynulých deseti letech a nastínil možnosti budoucího rozvoje. Do kontextu veřejných knihoven uvedl knihovny muzeí a galerií svou přednáškou *Koncepce rozvoje knihoven a novela knihovního zákona* Vít Richter. Následovala valná hromada, na které byl zvolen výbor komise na další období a ve funkcích opětovně potvrzeny předsedkyně Štěpánka Běhalová z Muzea Jindřichohradecka, místopředsedkyně Alena Petruželková z Památníku národního písemnictví a tajemnice Iveta Mátlová ze Slováckého muzea v Uherském Hradišti.

Slavnostní večerní společenské setkání uvedl blok vzpomínkových příspěvků nazvaný *Od Teplic do Hradce Králové (1973–2016)*. Svěží prezentaci, v níž byly připomenuty všechny instituce a místa, kde se semináře pořádaly, doplnily autentické vzpomínky pamětníků na kolegy a osobnosti komise. Navozená slavnostní a zároveň

přátelská atmosféra večera pokračovala i během večerní prohlídky expozic a výstav v hlavní budově Muzea východních Čech v Hradci Králové.

Odborný program byl věnován aktuální knihovnické problematice – zavádění nových katalogizačních pravidel RDA, nové podobě Centrálního adresáře knihoven CADR, oborové bráně ART, projektu *Provenio* a odborným stážím pro pracovníky muzeí a galerií v Národním muzeu. Novinky představili též zástupci sponzorských firem LANius, KP-SYS, AIP Beroun a Cosmotron Bohemia.

V bloku *Restaurování a konzervace fondů v knihovnách muzeí a galerií* zaznělo celkem sedm fundovaných příspěvků našich předních odborníků na danou problematiku a doplnily je praktické ukázky drobných oprav tisků. Následovaly komentované prohlídky historického jádra Hradce Králové a odborná exkurze do Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové. Program zakončila čtvrtěční návštěva Knihovny města Hradce Králové a Hospitálu Kuks a jeho nově uložené knihovny.

ŠTĚPÁNKA BĚHALOVÁ | behalova@mjh.cz

Události

Konference Do černého 2017 mířila na mladou generaci

Třetí ročník knihovnické konference *Do černého*, kterou pořádá Městská knihovna v Praze, letos nabídl opět spoustu inspirace a dodal knihovníkům a knihovnicím odvalu, aby se nebáli dělat věci jinak. Především tak, jak si to dnešní multimediální doba žádá.

Třiatřicátého ledna jsme měli možnost zažít již potřetí konferenci *Do černého*, na kterou se vždycky moc těším, jelikož je nabitá nápady. Posluchače čekal dopolední program, kde se představili kreativní lidé, mající co říct a předat. Letos jsme si mohli poslechnout Janu Jurkasovou, která pracuje zajímavou metodou se seniory v dramatickém kurzu s názvem SENior. Tomáš Pipota z Městské knihovny v Dobrušce prezentoval videa, díky kterým si knihovna udržuje velký okruh příznivců především z řad „teen“čtenářů. Bára Votavová z internetového knihkupectví Martinus.cz představila tipy a triky stojící za úspěšným marketingem, které by mohla využívat i leckterá knihovna. Teenageři dostali prostor i v příspěvku Heleny Orálkové a Ivety Kratochvílové z Knihovny Jiřího Mahena v Brně. Sympatické knihovnice prozradily, jak zaujmout problematickou věkovou skupinu teenagerů a dostat ji do knihoven. Že dostat čtenáře do knihovny může být jedna věc, ale dostat je z knihovny věc druhá, představil Míla Linc z Městské knihovny v Praze – ten prezentoval tzv. únikové hry. Poslední příspěvek dopoledního programu patřil „booktuberovi“ Vojtěchu Hamerskému. Jeho příspěvek sledoval současné trendy ve světě mladých lidí, kteří o knihách točí zábavná videa.

Odpoledne byly na programu pracovní dílny (česky stále více označované jako „workshopy“), které často navazovaly na jednotlivá dopolední vystoupení. Tradičně bylo věnováno několik workshopů práci s kreativitou a rozvíjením představitelství. Jsem ráda, že MKP opět pozvala skvělého „storytellera“ Martina Haka, jehož prezentace považuji za jednu z nejlepších. Účastníci konfe-

Foto: Irena Šormová

rence dále mohli vyzkoušet 3D tiskárnu, fotografický workshop, dostali návod na nejlepší programy pro tvorbu videí na sociálních sítích, zkusili si únikovou hru s názvem *Vražda v knihovně* nebo mohli zavítat na workshopy manželské dvojice Kláry Smolíkové a Jiřího Walkera Procházky, kteří se s velkým nasazením věnují mladým čtenářům.

Třetí ročník *Do černého* tedy vyslal jasnou zprávu. Věnujme se všem čtenářům, ale zaměřme se zejména na ty mladé. Naučme se být cool na sociálních sítích, nebojme se točit videa, kde budeme básnit o knihách, ale třeba i představovat zákulisí naší knihovny. Vyjděme za lidmi, budme tu pro ně a nezapomínejme, že knihovna už dávno není místem, kde se jen půjčují knihy. A pro nás knihovníky jedno velice důležité poselství – fantazie nemá hranice, pojďme se bavit, budme moderní a čtenáři si k nám jistě najdou cestu.

PETRA RAŠKOVÁ | raskova@svkkl.cz

Pozn. red.: Další ročník konference by měl proběhnout 22. 1. 2018. Zvažuje se dokonce, zda ji nerozšířit na dva dny. Na stránkách *Čtenáře* vás o tom budeme opět včas informovat.

Vyhlášení soutěže Nadace knihoven

Nadace knihoven, Kladno, Gen. Klapálka 1641, vypisuje soutěž na podporu studijních cest do zahraničních knihoven v roce 2017.

1. PODMÍNKY PRO PŘIHLÁŠENÍ DO SOUTĚŽE

1.1. Účastníci soutěže

Spolky, ústavy, obecně prospěšné společnosti, nadace, sdružení právnických osob, příspěvkové a rozpočtové organizace působící na území ČR.

1.2. Údaje v žádosti

Účastník se přihlásí do soutěže písemnou žádostí, která bude obsahovat:
— název a adresu (včetně e-mailu) účastníka,
— údaje o zájemci, pro něhož je studijní cesta připravována, tj. profesní životopis včetně dosaženého vzdělání a funkce v současném zaměstnání, údaje o jazykových znalostech, popř. výčet již absolvovaných stáží, seznam publikovaných prací a proslovených přednášek,
— náplň studijní cesty, místo a termín konání cesty, očekávaný přínos pro účastníka soutěže,
— předpokládané náklady cesty.

1.3. Uzávěrka přihlášek

Žádost se odevzdává osobně nebo zasílá poštou na níže uvedenou adresu **do 15. 5. 2017**. Rozhodující je datum na razítku podací pošty.

1.4. Zásilací adresa

Zásilací adresa pro přihlášky je **Středočeská vědecká knihovna v Kladně, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno, obálku označte slovem Nadace**.

2. VYHODNOCENÍ SOUTĚŽE

2.1. Posouzení přihlášek do soutěže

Žádosti účastníků soutěže posoudí správná rada Nadace knihoven do 1. června 2017 podle následujících kritérií:

— přínos studijní cesty pro instituci, ve které zájemce o studijní cestu pracuje,
— jazykové a odborné znalosti uchazeče,
— kvalita zpracované žádosti.

2.2. Výše příspěvku

Finanční příspěvek, který bude Nadací knihoven **hrazen výnosem z vkladu Nadačního investičního fondu**, činí **maximálně 50 % nákladů** na studijní cestu.

Podle počtu přihlášených Nadace zváží vyhlášení dalšího kola soutěže.

Žádný člověk není ostrov

Jako každý rok se loni v listopadu uskutečnil 18. ročník mezinárodního básnického festivalu *Den poezie*, konaného k uctění památky narození Karla Hynka Máchy (16. listopadu 1810). Tentokrát proběhl nejen v Praze, ale i v dalších šedesáti městech po celé ČR. Jedná se o jeden z největších básnických festivalů v České republice.

Festival má sice v názvu „den“ a skutečně jako jednodenní v roce 1999 začal, dnes však již trvá více než čtrnáct dní, konkrétně v roce 2016 mezi 13. a 27. listopadem. Některé akce tohoto festivalu proběhly i po tomto datu.

Název loňského ročníku byl citátem z básně anglického básníka Johna Donneho z roku 1624. Většinou se jako moto festivalu vybírá nějaký verš. Ten loňský byl zvolen proto, že se festival chtěl přihlásit k myšlence solidarity, humanismu, sdílení. A sdílením je v tomto světě i poezie. Autorská a jiná literární čtení, diskuze a další básnické akce se organizovaly na mnoha místech po celé České republice, jak je již zvykem skoro od samého začátku Dne poezie, samozřejmě včetně mnohých pražských zákoutí. Idea festivalu je taková, že se čte ve školách, klubech, knihovnách, kavárnách a literárních klubech a též i v plenéru. To se opět naplnilo bezesbytku stejně jako to, že na festivalu čtou autoři, kteří teprve píšou své první texty, vedle těch významných českých a zahraničních básníků, kterých mimochodem přijelo loni zatím nejvíce v celé historii festivalu.

Z programové nabídky

Z mnoha akcí posledního ročníku by bylo možné jmenovat a popsat mnohé, bylo jich opět kolem dvou set. Zmíním aspoň některé, především ty, které bylo možno i vzhledem k onomu počtu zažít „naživo“. Festival kromě dvou výstav a dvou autorských večerů, které proběhly před oficiálním zahájením, začal v neděli 13. listopadu čtením básniček Sylvie Fischerové, Wandy Heinrichové a básníků Adama Borziče a našeho rumunského hosta, Mircea Dana Duty, v Klubu cestovatelů na

Masarykově nábřeží v Praze. Součástí básnického festivalu bylo i představení projektu *Poezie pro čekající*, který navazoval na podobný projekt – *Poezie pro cestující*. V rámci festivalu proběhly dvě akce, kde byl tento nový projekt Společnosti poezie, která Den poezie organizuje, uveden v život. První akce se uskutečnila v čekárně Ústavu hematologie a krevní transfuze u Karlova náměstí, tedy na místě, kde se lidé budou nejméně s brožurami a hlavně texty českých básníků potkávat, a následně pak ten samý den v rámci autorského setkání a čtení v kavárně Kolíbka. V kavárně, kde se pravidelně každé pondělí kolem půl osmé večer schází stolní společnost, jejímiž členy jsou i básníci a prozaici, kteří rovněž na večeru četli: Marie Šťastná, Karla Šťastná, Robert Antropius, Jakub Synecký, Josef Straka, a to s hudebním doprovodem a následným koncertem hudebního seskupení Tajný život rostlin.

Účastníci ze zahraničí

Mnohé večery se organizovaly na ambasádách; v úterý 15. listopadu na chorvatské ambasádě v Praze, kde vystoupil chorvatský básník Marko Pogačar a český básník chorvatského původu Adam Borzič, či například 22. listopadu na estonské ambasádě, kde četly estonská básnička Andra Teede a česká autorka a překladatelka Markéta Hejkalová. Další večer pak proběhl 16. listopadu ve Francouzském institutu, kde četli a diskutovali významní čeští básníci Petr Král a Stanislav Dvorský.

Z dalších zahraničních hostů bych rád zmínil nizozemského básníka Thomase Moehlmanna, který přijel na pozvání Velvyslanectví Nizozemského království v Praze. Ten četl na mezinárodním

Foto: Berniie Higgins

ním večeru, minifestivalu *Na svobodných vlnách* 17. listopadu na lodi Avoid Floating Gallery, společně ještě se slovinskou básničkou Barbarou Korun (přijela na pozvání Družstva slovinských spisovatelů) a skotským básníkem Alanem Spencem, který měl též svůj večer na Anglo-americké univerzitě v Praze, společně s českými básníky Zuzanou Lazaro-vou a Petrem Borkovcem. Thomas Moehlmann a Barbara Korun pak ještě četli o den později v Knihkupectví Ostrov na večeru, který měl stejný název jako celý festival, společně s bulharskou básničkou Žijící v Praze Lidiou Galabovou a českými básníky Olgou Stehlíkovou, Radkem Fridrichem a Ladislavem Zedníkem. V sobotu 19. listopadu pak opět na lodi Avoid Floating Gallery četly kanadská básnička Claudine Bertrand a bulharská básnička Dimana Ivanova.

Festival Den poezie se pro tři večery též výrazně propojil s dramaturgií kavárny Fra, s pořady, které tam připravuje Petr Borkovec. V rámci cyklů čtení slovenských autorů tam 15. listopadu četla Mária Ferenčuhová. O týden později zde básnička Olga Stehlíková kladla otázky a rozmlouvala s básníkem Miloslavem Topinkou. A konečně 24. listopadu si pak básník a prozaik Miroslav Olšovský pozval své hosty, aby četli jednu až tři vybrané básně Emila Juliše v rámci pořadu *Báseň jako koncept*.

Opravdu nelze vyjmenovat všechny akce letošního ročníku, a tak vybírám alespoň ze závěru festivalového dění, z pondělí 21. listopadu, například čtení rumunské básničky Kristy Szoecz, Mircea Dana Duty a autorů z okruhu časopisu *H_aluze* – Tomáše Míky, Alice Prajzantové a Tomáše Čady –, které proběhlo v kavárně Liberál.

Propagace letošního ročníku v pražské tramvaji č. 26 nafocená přímo jednou z účastnic

Dále nesmím opominout čtení dvou básníků z Ostravy – Petra Hrušky a Jana Nemčeka, kteří četli o dva dny později ve středu 23. listopadu v Domě čtení Městské knihovny v Praze. Ten samý večer proběhl i slovensko-český večer ve Slovenském institutu v Praze, kde byly hlavními protagonistkami Lucia Bizzaretová a Alžběta Stančáková. Následující den se pak konal česko-portugalský večer, kde četla básnička a v současné době i editorka česko-portugalské antologie současné poezie Simona Racková. Dalším hostem byl ředitel Portugalského centra Instituto Camões v Praze Pedro Meireles a nechyběla ani hudba fado v podání Gabriely Vermelhové.

Z mimopražských akcí bych například uvedl čtení Bogdana Trojaka a Jana Nemčeka v Ústí nad Labem (čtvrtek 24. listopadu). O den později jsem měl tu čest uvést novou knihu a autorské čtení básníka Víta Janoty v Českém Krumlově v Liteře Krumlov, kde ve světnici starého domu čtou už po tři roky čeští básníci a prozaici. Zve je tam chilský spisovatel Jorge Zúñiga Pavlov, který již 28 let žije v Čechách. Tento autor byl pak hostem závěrečného večera v Českém centru Praha, v Rytířské ulici. Spolu s ním četli další zahraniční autoři žijící v Čechách – Alenka Jensterle-Doležalová původem ze Slovinska, srbská básnička Jelena Čirić a na samý závěr opět Mircea Dan Duta. Ten sice žije v Bukurešti, ale píše česky, též překládá současné české autory do rumunštiny a často pobývá v Čechách, kde organizuje různá autorská čtení a literární pořady. Letos byli s Berniie Higginsovou hlavními organizátory festivalu – společně ještě s Tomášem Čadou, Lenkou Hábltovou, Vítem Janotou, Martinem Zborníkem a autorem tohoto článku.

JOSEF STRAKA | jstraka@centrum.cz

Vše další o tomto, ale i minulých ročnících najdete zájemci na festivalových stránkách www.denpoezie.cz.

BBB – Bibliografové v Banské Bystrici

Každoročně se scházejí bibliografové z České a Slovenské republiky na kolokviu – střídavě v ČR a SR. Loňské, již 19. kolokvium, se uskutečnilo 9.–11. října 2016 v Banské Bystrici a mělo téměř 40 účastníků; větší účast byla z pořadatelské země.

- **Je škoda, že loni poprvé nevydalo Sdružení knihoven svoji tištěnou ročenku s příspěvků, které zazněly v Banské Bystrici. Mnohé z nich... jsou naprosto objevné a nikde nepublikované.**
- **Bibliografická kolokvia se stala tradicí, příští, už 20. ročník dovolí vzpomínat na jejich začátky.**

Pravidlem je, že se všichni účastníci sejdou již den před konáním kolokvia, čas věnují poznání města nebo nejbližšího okolí. Stejně tomu bylo i loni. Nedělní odpoledne vyplnilo důkladné seznámení s historií a památkami Banské Bystrici včetně prohlídky Středoslovenského muzea v pozdně gotickém Matějově domě. Závěrem všichni došli do Župního domu, dnešního sídla Státní vědecké knihovny, a jejího Literárního a hudebního muzea (mimořádně s velmi moderní expozicí). Budova je to skutečně krásná a impozantní a knihovně historické prostředí nesmírně sluší.

Zahájení

Vlastní jednání bylo zahájeno slavnostním otevřením. Banská Bystrica bývala významným hornickým městem, proto není divu, že tato historická skutečnost byla výrazně zdůrazněna a že kolokvium otvírala primátorka města Banská Štiavnica a primátor města Nová Baňa ve slavnostních hornických krojích. Oba mluvili zaslouženě nejen o hornické tradici obou měst, ale také o významu knihoven pro současnou společnost, a oba připomněli, že v dobách svých studii banksobystrickou knihovnu často navštěvovali.

Po jejich proslovech promluvili pořadatelé kolokvia: ředitelka Státní vědecké knihovny Banská Bystrica Oľga Lauková (knihovna loni slavila už 90 let od svého založení), předsedkyně Slovenské asociace knihoven Emília Antolíková a místopředsedkyně Sdružení knihoven ČR a předsedkyně Sekce pro bibliografii SDRUK Eva Svobodová.

Tematický blok o hornictví

Odborný program bývá tradičně rozdělen do několika tematických bloků. V Banské Bystrici bylo samozřejmě, že byl otevřen (a nejvíce obsazen) blokem – Banská/Hornická města v historii a literatuře. Vyslechli jsme osm naprosto odlišných a osobitě pojatých příspěvků, všechny byly velmi zajímavé.

Barbora Skubachová z pořádající knihovny nás provedla po Barborské cestě spojující území středoslovenských měst Banská Bystrica, Banská Kremnica a Banská Štiavnica se zastaveními u unikátních památek hornických, kulturních, religiálních, technických a přírodních.

Příspěvky hostů z České republiky otvíral Jaromír Kubíček tématem *Hornická města a slovenské pohádky Boženy Němcové a Pavla Dobšinského*; upozornil na pobyt Němcové na Slovensku (i přímo v Banské Bystrici) i na názory obou literátů.

I v Čechách je mnoho míst spojených s doložením, do příspěvků se vešla jen některá.

Jiřina Kádnerová v příspěvku *Zlatá éra zlatých českých měst* připomněla dvě nejvýznamnější zlatorudná ložiska v Čechách – Jílové u Prahy

a Kašperské Hory. Obě města zažila nejslavnější éru za Lucemburků, v obou jsou na tuto dobu památky (Kašperské Hory mají nejen hrad Kašperk, ale i nejstarší úpravnu zlatých rud na evropském kontinentě, Jílové u Prahy má specializované Muzeum těžby a zpracování zlata se zachovalými středověkými doly) a obě města jsou přesvědčena o tom, že z jejich zlata dal Karel IV. vyrobít svatováclavskou korunu.

Význam Pezinku nejen jako slavného centra vnohradnictví, ale také hornictví dokazoval příspěvek Kataríny Benciové a Daniely Tóthové z Malokarpatské knihovny – *Zlaté mesto Pezinok ako centrum malokarpatského baníctva*. Poslední zlato se vytěžilo sice v roce 1861, ale antimonové rudy se těžily ve městě a okolí až do konce století dvacátého. Přednášející upozornily i na některé významné hornické osobnosti, mezi jinými na Jana Derschwanna (pocházejícího ze severočeského Mostu) ve službách rodu Fuggerovců.

Zaujal mě příspěvek Gerdy Lorenzové z Krajské knihovny v Karlových Varech *Hornictví v Krušnohoří – odraz v literatuře a kulturním dědictví*. Krušnohořský česko-německý region byl významnou hornickou lokalitou s jednotným jazykem včetně vlastního dialektu, tradic, kulturních a společenských zvyků. Jedním z center bylo město Jáchymov (těžba stříbra a cínu, latinská škola, zachovalé kulturní památky). Méně slavná hornická přítomnost Krušnohoří a Podkrušnohoří trvá dodnes. Přednášející upozornila především na řadu zajímavých knižních titulů vydaných k této tematice včetně obsáhlého katalogu *Bez hranic – umění Krušnohoří mezi gotikou a renesancí*, který vydala Národní galerie v Praze ke stejnojmenné rozsáhlé výstavě v letech 2015–2016.

Také Krajská knihovna v Nitře připomněla příspěvkem Violy Bielikové *Baňa Viktória v Jedlových Kostoľanoch* svoji hornickou minulost.

Pavla Szöke z Moravskoslezské knihovny v Ostravě nás zase ve svém referátu *Ostravské doly* provedla a provezla po Ostravě nevědním způsobem. Mnoho dolů bylo přímo ve městě, a proto jsme se mohli při fiktivní projížďce městskou hromadnou dopravou pomyslně zastavit na zastávkách pojmenovaných po bývalých dolech a seznámit se s historií některých z nich.

Závěrečný příspěvek tohoto bloku Tatiány Klimkové z Knihovny pro mládež Košice byl věno-

ván pohádkám a pověstem s hornickou tradicí (*Kovlad, Ruda a permoníci – vládcové zemských pokladů*). Těžký život horníků si vybíjil mnoho skřítků a ochránců.

Další tematické bloky

Další tematické bloky zdaleka nebyly tolik obsazené, ale vše bylo zajímavé a autory nesmírně pečlivě připravené. V bloku Raně historické památky regionů zazněl jediný příspěvek. Dana Chalupková ze Státní vědecké knihovny v Banské Bystrici nás provedla Raně gotickými sakrálními památkami v okolí Banské Bystrice (navíc jsme si některé měli možnost prohlédnout během exkurze).

Nekonvenční blok Bankovníctví a jeho významní představitelé v Čechách a na Slovensku byl obsazen nevědně pojatými slovenskými příspěvky. Zazněly tři. Katarína Pekařová (Univerzitní knihovna v Bratislavě) zajímavě pojala obsahovou a formální charakteristiku kalendářů bankovních institucí – *Vkladná knížka hreje lepšie ako kožuch!* Ivana Poláková (Matica slovenská Martin) hovořila o vztahu Matice slovenské a Tatrabanky k jejímu 130. výročí založení v příspěvku *Vplyv Matice slovenskej na vznik Tatrabanky v Martine a jej filiállok po celom Slovensku*. Andrea Sivaničová vzdala hold slovensko-americkému bankéři, filantropovi, účastníkovi krajského hnutí a signatáři Pittsburské a Clevelandské dohody Michalu Bosákovi: *Z baníka bankárom – americký sen Michala Bosáka*. V jeho tzv. Bosákově domě v Prešově dnes sídlí Knihovna P. O. Hviezdoslava.

V bloku Zimní sporty, centra zimních sportů naopak zazněly příspěvky jen české. A také tři.

Krušnohorské zimní radosti Gerdy Lorenzové (Krajská knihovna Karlovy Vary) nepřekvapí, protože Krušné hory jsou vyhlášenou lyžařskou lokalitou. Karlův běh sice není zdaleka tak slavný jako Jizerská padesátka, ale běhá se již od roku 1970. Hokej patří mezi nejoblíbenější české sporty, a že měl Zlín vždy výborné hokejisty, dokazovala Eva Filípková z Krajské knihovny svým vstupem „*Kanadané*“ ze *Zlína*. Také Pardubice jsou známé svým dobrým hokejem. Martina Zlatohlávková z Krajské knihovny v Pardubicích ale překvapila. V příspěvku *Josef Horák, pardubický hokejista a mecenáš* představila prvotního hokejistu především jako kulturního pracovníka,

přítele řady výtvarníků a sběratele, který svoji obrovsky hodnotnou celoživotní sbírku věnoval galerii Cyraný v Heřmanově Městci.

O česko-slovenských vztazích

Na každém kolokviu je zařazen blok Česko-slovenské vztahy a významné osobnosti Čech a Slovenska, vždy se najdou osobnosti i přednášející. Mária Feldinszká z Knihovny A. Bernoláka v Nových Zámčích hovořila na téma *Průřez česko-slovenským partnerstvím vybraných měst a obcí regionu Nové Zámky* o neuvěřitelném počtu nejrůznějších podob vztahů měst, obcí, podniků a institucí trvajících mnoho desetiletí. Anna Kuciánová připomněla 20. výročí úmrtí českého herce a zpěváka *Jaroslava Rozsívala (14. 10. 1924 – 13. 1. 1996)* a jeho působení v Čechách a především na Slovensku. Poslední příspěvek sekce i celého kolokvia, příspěvek Martiny Smolové z Moravské zemské knihovny v Brně, představil Petra Jilemnického zcela jinak, než je obvykle vnímán – *Peter Jilemnický do otištění pádu v Knihovně Lidových novin*.

Ukončení

Příspěvky odezněly, závěrečné hodnocení Jaromíra Kubíčka všichni napjatě poslouchali a pořadatelé kolokvium ukončili poděkováním účastníkům a pozváním na kolokvium příští. Bibliografická kolokvia se stala tradicí, příští, už 20. ročník dovolí vzpomínat na jejich začátky. Je škoda, že loni poprvé nevydalo Sdružení knihoven svoji tištěnou ročenku s příspěvky, které zazněly v Banské Bystrici. Mnohé z nich, zejména původní personální příspěvky, jsou naprosto objevené a nikde nepublikované.

Kolokvia mají vždy ještě svoji vlastivědnou a společenskou část. V rámci vlastivědné části jsme měli možnost navštívit dva skvostné raně gotické kostely – Farský kostel sv. Františka z Assisi v Ponukách (prováděl nás pan farář, který slezl v horolezeckém úvazku ze střechy kostela), v kostele sv. Martina v Čeríně jsme zase viděli dvanáct restaurátorů v pilné práci. Zajímavá byla návštěva hradu Slovenská Lupča (majitelem hradu jsou dnes Podbrezovské strojírný v Rožňavě), který se díky financování majitelem doslova zvedá z popela.

Společenský večer v knihovně se samozřejmě nesl v hornickém duchu. Účinkujícím byl dvacetičlenný Starohornický banický spevokol Haliar v hornických krojích. A všichni jsme dostali zpěvníky hornických písní (slovenských a českých), abychom se mohli ke zpěvu přidat. Naprosto nevšední zážitek!

JIŘINA KÁDNEROVÁ | *kadnerovaj@volny.cz*

Pel mel

Ve dnech 19. 1.–15. 2. 2017 publikovala Mladá fronta DNES pod názvem **Jak naučit děti správně číst** 24dílný seriál na podporu rozvoje čtenářské gramotnosti dětí. Obsahoval osvědčené rady, jak správně porozumět textu, jeho shrnutí a vysvětlení a také cvičení. Doplnkem této rubriky bylo i vydání speciální týdenní přílohy Povinná četba (19.–25. 1.) s výběrem 60 základních děl literatury pro děti a mládež.

Od 1. 2. 2017 se ujala řízení Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem **Mgr. Jana Linhartová**, která v této funkci vystřídala dlouholetého ředitele Ing. Aleše Brožka.

Dne 16. 3. 2017 vkročí už do svého druhého desetiletí akce **Velký knižní čtvrtek**, která je určena k mediální podpoře prodeje knižních novin. Letos bylo vybráno 15 titulů knih různých žánrů. Nechybí mezi nimi velké romány, životopisy známých osobností, eseje, literatura faktu nebo detektivky. Některé autoři se pak se svými čtenáři sejdou v Městské knihovně v Praze (16. 3.) a v Knihovně Jiřího Mahena v Brně (23. 3.).

Už pošesté se letos celosvětově konala dobrovolnická akce **Mezinárodní den darování knih** (International Book Giving Day). Případá na 14. 2., kdy je i svátek sv. Valentýna. Akce, která se poprvé uskutečnila v roce 2012, je zaměřená zejména na děti. Cílem je rozvíjet jejich zájem o knihy. Knihu můžete darovat dítěti ve svém okolí, do dětských domovů, nemocničních oddělení, nízkoprahových zařízení nebo do knihovny, věnovat ji na dobročinné účely, a to knihu novou i použitou. Více informací o průběhu akce v zahraničí naleznete na <https://bookgivingday.com/>.

vybral: –JaC–

Čtení a čtenářství

„Přesně jako u Švandrlíka v Černých baronech“ (svědkové čtenářských dějin)

Čím jsme si coby čtenářská populace prošli za posledních 50–70 let? Co nás charakterizuje? A vyznačujeme se něčím specifickým? V letech 2009–2015 jsme nahrávali po celé České republice anonymní čtenářské životopisy, a to nikoli těch, kdo jsou primárně spojeni s knihou a čtením, ale běžných lidí všech generací a nejrozmanitějších profesí. To vše hlavně proto, aby posléze na jejich základě vznikl obraz současného českého čtenářství. Některé kapitoly z připravované knihy byly již loni publikované ve *Čtenáři* (č. 6, 7–8, 9 a 10).

Ve výsledku jsme se dopracovali k souhrnu 138 čtenářských biografii ze všech 14 krajů (celkem 76 míst). Ve chvíli vydání knihy *Česká čtenářská republika (generace – fenomény – životopisy)* na jaře 2017 bude na veřejném místě celý přepsaný korpus digitálně přístupný. Šlo se v něm i o něco svědeckví, jež se dotýkají události knižní a čtenářské kultury, konkrétně jejich dějin od doby meziválečné až po normalizaci. Bylo by škoda se o ně nepodělit.

→ **Cenné na těchto svědeckvích je jejich určitost, tedy to, jak jsou v nich jevy „velkých“ dějin zachyceny „zdola“, očima účastníků; jak tu historie vstupuje do jednotlivých čtenářských životopisů.**

Doba meziválečná

V *Křenovicích* se v té době začínala dělat knihovna. V hospodě byl *Dělnický podporovací spolek, který měl Svátkovy a Jiráskovy knížky. A hasiči měli něco podobného. V třidvacátém roce byl starosta řídícím učitelem, ale knihovna se začala dělat z těchto spolků už ve dvacátém roce.*¹ Toto svědeckví nás situuje do počátku dvacátých let minulého století. Po vyhlášení zákona o veřejných knihovnách obecních (1919) docházelo k tomu, že v jednotlivých obcích (zde jde o Křenovice u Slavkova) vznikaly nové obecní knihovny, a to tím, že se slučovaly knihovny jednotlivých spolků. Náš narátor tento proces zažil

jako dvanáctiletý (narodil se v roce 1908). Svě knížky čerpal hlavně z knihovny Podporovacího dělnického spolku, později pracoval i v tělovýchově (Dělnické tělovýchovné jednotě), do Komunistické strany Československa vstoupil v roce 1926, tedy ve svých osmnácti letech.

Padesátá léta

Jednomu z našich narátorů se v této době podařilo být svědkem dvou klíčových událostí: *Přišel únor 1948 a zase docházelo k vyřazování knížek, ale u nás v technické knihovně ne. Knížky, které se vyřazovaly, jsme se snažili někdy zachránit. Věděli jsme, kam je dávají, to nám vedoucí knihovny nebo půjčovatelka řekli, tak jsme tam šli a ty knížky jsme si schovávali. Ale někdy se o tom někdo zmínil a pak začali chodit i po bytech, policie.*²

V roce 1947 nastoupil v Děčíně do Podmokelské strojírný, a protože měl o knihy velký zájem, stal se knihovníkem závodní technické knihovny. Cenné je dané svědeckví především tím, že ukazuje střet systému (vyřazování knih) s těmi, kdo se mu snaží postavit.³ Okolnosti následně způsobily, že náš narátor byl – jako osoba politicky nespolehlivá – odvelen k pomocným technickým praporům, takzvaným „černým baronům“:

V roce 1951 nás naložili do dobytčáku a odvezli na Ostravu. Byli jsme jmenovitě v Karvině, posádku jsme měli na Sovinci. Tam byla vojenská knihovna,

¹ Dúchodce, dříve navíječ motorových strojů, dílenský mistr, 101 let.

² Dúchodce, dříve technik, projektant, 81 let.

za Němců to byly lágry. A z kuchyňských zbytků tam chovali prasata, přesně jako u Švandrlíka v Černých baronech. No, a když vyřazovali knížky, tak je naházeli do toho vepřína. A v tom vepříně jsem objevil knížky, asi dvě nebo tři. Vzal jsem si je na světlici, ale při štáře na to přišli – a pryč.

Jde o jeden z nejčernějších projevů české čtenářské kultury všech dob: vyřazování knih ze zámeckých a klášterních knihoven a jejich fyzickou likvidaci. Sám narátor zde vzpomíná i na literární souvislost se Švandrlíkovou knihou, ale stejně tak by mohl být vzpomenuť i Hrabal a jeho *Příliš hlučná samota*. V ní je Haňta, který pracuje ve sběrných surovinách, svědkem toho, jak u něj končí mnoho vzácných knih z výše zmíněných fondů. K tomu i další zážitek jiného narátora z jiné části země: *Z padesátých let si pamatuji zážitek z jednoho domu na dolní straně třebíčského náměstí, nevím, jaké organizaci ta budova či knihovna patřila, jak se tam vyřazovaly knihy, byly naházené na hromadě a moje známá, kterou jsem tam potkala, mi říkala, že to jde všechno do stoupy, a dovolila si nějakou knihu vzít, vzala jsem si cestopis o Tibetu.*⁴ To, že se lidé všelijakými cestičkami dostávali k vyřazeným knihám, bylo velmi obvyklé. Jeden způsob najdeme ostatně i v Hrabalově *Příliš hlučné samotě* – za Haňtou si chodí z vyřazených knih vybírat jeho přátelé a známí. Jsou i svědectví, že lidé si tajně odnášeli knihy i z klášterů už poté, co se vědělo, že knihy mají být odvezeny a zničeny.⁵

A ještě svědectví o vězeních té doby, konkrétně jak to v nich bylo s knihami a čtením:

Byla jsem souzená v tom jednapadesátém na tři a půl roku a dva roky jsem seděla. A teprve teď jsem se dozvěděla, že to byly takzvané státní soudy a byly strašně přísné. Taky se pamatuji, že jsme vyplňovali, kdo měl od jednapadesátého do třiapadesátého roku soud, takže to bylo nějaké takové ostré. No, a to jsme se vlastně u soudu dozvěděli, že když oni utekli, oba dva ti kluci,

*kdž odletěli do západního Německa, tak tam jim dali dvě možnosti, buď to, aby se odstěhovali do Austrálie, nebo chodili přes hranice – byli v Německu a chodili přes hranice jako „Síajáci“ ...A ten starší, ten odletěl do té Austrálie, tam se usadil, žil tam, a tenhle ten druhý, ten začal chodit přes hranice, a pak oni ho chytili na hranicích a postřelili. A to jsme vyrozuměli, že ten před smrtí, co nevěděl, tak nepověděl. Na čtení tam nebylo vůbec pomýšlení, číst to bylo přísně zakázané, každá literatura, vůbec všechno. A co se nám podařilo, potom na těch pracovních útvarech, kde to bylo volnější, ruční práce dělat, a to se muselo schovávat. Čtení, jakákoliv literatura, to bylo přísně zakázané.*⁶

Normalizace

Poslední svědectví, jež se nám podařilo zaznamenat, je z časů sedmdesátých a osmdesátých let, konkrétně od ženy, jež tehdy byla knihovnicí:

*Musím taky vzpomenout, že do knihovny v té době (po osmašedesátém roce) chodili někteří čtenáři a chtěli, aby se vyřadila ta a ta knížka, vzpomínám si, že v jednom případě šlo o detektivku. Pamatuju si asi na tři takové čtenáře. A že jestli to neuděláme, tak si půjdou stěžovat výš. Taky jsme kromě toho museli z fondu vyřadit knihy podle seznamů, které jsme dostávali. Všechno se muselo vázat do balíku, přesně spočítáno; nikdo si nesměl nic vzít, to vůbec nešlo. Přes to šla ještě nějaká kontrola. Jestli to někdo počítal, to nevím, takže kdyby se tam podstrčila nějaká jiná knížka, možná by to nerozbalovali. Mysleli jsme, že je to jen na určitou dobu, že se ty knížky zase vrátí zpátky. Odvezlo se to do zvláštního skladu.*⁷

Jsme tu svědky ideologické bdělosti vykonávané zdola, ze strany čtenářů. Shora ji realizovala pomocí několika nařízení oficiální moc na počátku sedmdesátých let další vlnou vyřazování knih z fondů veřejných knihoven a jejich umístění do OZF (oddělení zvláštních fondů). I ona je zde vzpomenuť.⁸

³ Viz Michael WÖGERBAUER, Petr PÍŠA, Petr ŠÁMAL, Pavel JANÁČEK a kol. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749–2014*. Praha: Academia, 2015. Svazek II/1938–2014, zejm. s. 1130–1135. Petr ŠÁMAL. *Soustružníci lidských duší: lidové knihovny a jejich cenzura na počátku padesátých let 20. století (s edicí seznamu zakázaných knih)*. Praha: Academia, 2009, zejm. s. 57.

⁴ Dúchodkyně, dříve sekretářka a úřednice, 74 let.

⁵ Viz např. WINTEROVÁ, Miriam Therese. *Z hlubin bezedných: příběh Ludmily Javorové vysvěcené na římskokatolického kněze*. Přel. Magdalena Karellová. Brno: Cesta, 2003 [2001], s. 52–53.

⁶ Dúchodkyně, dříve učitelka hudby a zpěvu, 82 let.

⁷ Dúchodkyně, dříve knihovnice, strážná atd., 67 let.

⁸ Viz Michael WÖGERBAUER, Petr PÍŠA, Petr ŠÁMAL, Pavel JANÁČEK a kol. *V obecném zájmu*, cit. dílo, s. 1309–1319.

Čas po roce 1989 v našich svědectvích chybí, ale i on přinesl nejedno knižní barbarství: rušení desítek knihoven různých institucí, přeagilní vyřazování knih ruských či sovětských autorů z veřejných knihoven, event. autorů ze socialistických zemí, a to jen kvůli původu těchto autorů. Mnoho knih bylo odvezeno do sběru „na kila“, v lepších případech aspoň bezplatně nabídnuto veřejnosti. Ani tato doba se tedy nevyhnula kulturnímu robespierrismu. Do toho přišly ještě dvě velké povodně (1997 a 2002), jež v mnoha knihovnách zničily značnou část jejich fondu. Druhá z nich zaplavila více než 40 knihoven a zničila 800 000 svazků.⁹

⁹ Viz např. VRBENSKÁ, Františka a Jiří POLIŠENSKÝ. *Knihovny a povodně* [on-line]. [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: www.lib.cas.cz/caslin-2006/.../Polisensky_Knihovny_a_povodne2.pp.

Cenná na těchto svědectvích je jejich určitost, tedy to, jak jsou v nich jevy „velkých“ dějin zachyceny „zdola“, očima účastníků; jak tu historie vstupuje do jednotlivých čtenářských životopisů. A z odvrácené strany: jak čtenářské životopisy konkrétních narátorů zachycují historii ve chvíli, kdy ona takřikajíc koná své dílo; pouze v prvním případě kulturně pozitivní. Nadosobní narativ historie („velké“ dějiny) v konfrontaci s ryze osobními narativy čtenářských životopisů („malé“ dějiny).

JIŘÍ TRÁVNÍČEK | travnicek@ucl.cas.cz

NOC S ANDERSENEM 2017

Už posedmnácté se chystá v knihovnách, školách, klubech, domech dětí, v hasičárnách, u skautů i pionýrů i na dalších místech **Noc s Andersenem**. Na webu www.nocsandersenem.cz každým dnem narůstá počet registrovaných míst, jsou mezi nimi účastníci z Čech i Moravy, tradičně se k nám přidávají v knihovnách a školách na Slovensku, v Polsku, Slovinsku i jinde. Každým rokem narůstají také počty účastníků v českých krajských spolicích a Českých školách bez hranic, a tak Noc s Andersenem prožijí děti také na Novém Zélandu, Ukrajině, ve Španělsku, Bulharsku, Dánsku, Velké Británii, Německu, USA, Saúdské Arábii či Austrálii...

Letos budeme nocovat s hrdiny komiksového časopisu Čtyřlístek, a my už se těšíme, až za dětmi zavítají Fifinka, Bobík, Pinda či Myšpulín. Také si budeme připomínat 180 let od napsání pohádky Hanse Christiana Andersena **Císařovy nové šaty** i 20 let s Harry Potterem.

Na světě je už také pohádková pohlednice s obrázkem hrdinů Čtyřlístku. Večerní vysílání chystá Rádio Junior Dvojky ČR, v Audiotéce právě vzniká nová nahrávka pohádky *Císařovy nové šaty*, aby si ji účastníci Noci s Andersenem mohli poslechnout. Bavit se v tento kouzelný večer budou všichni, a nikde nezapomenou ani na čtení... Děti také mohou dát hlas své oblíbené dětské knize vydané v uplynulém roce, a to v **anketě SUK – Čteme všichni 2016**.

A kdy to všechno vypukne? V pátek 31. března 2017.

17. ročník akce k podpoře dětského čtení pořádá Klub dětských knihoven Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR. Velmi si ceníme, že akci k podpoře dětského čtenářství zaštiťuje také velvyslanectví Dánského království v Praze a na dvě místa vyjedou zástupci ambasády čist dětem dánské pohádky.

Tak tedy poslouchejte, pohádka začíná. Až si ji povíme celou, budeme vědět víc, než víme teď.

H. Ch. Andersen:
Sněhová královna

Místní knihovna Bolatice aneb Jak se budí zastupitelé

Foto: obec Bolatice

Rozhovor s Herbertem Paverou, starostou obce Bolatice, vedla krajská metodička Moravskoslezské knihovny Marie Šedá. Je určitým ohlednutím za několika posledními lety, kterými bolatická knihovna prošla. Pan Pavera je původním povoláním pedagog. Funkci starosty zastává od roku 1998 a angažuje se také jako předseda Sdružení obcí Hlučínska. Od roku 2013 je členem Poslanecké sněmovny České republiky.

- **Vždy jsem chtěl, aby obec a také i knihovna fungovaly co nejlépe! A byly vstřícné k občanům..., a tak jsem se... rozjel podívat do jiných knihoven v kraji. Tímto způsobem jsem si uvědomil potřebu modernizace naší knihovny.**
- **Všichni v zastupitelstvu jsme si vědomi toho, že knihovna je naším kulturně-spoločenským a vzdělávacím centrem...**
- **Musím přiznat, že v řadě obcí mají knihovnu jako pouhý přívažek, a někde jen proto, aby měli čárku.**

Obec Bolatice s 4433 obyvateli se několikrát zúčastnila soutěže *Vesnice roku* (v letech 1999 a 2008 se stala *Vesnicí roku* Moravskoslezského kraje). Místní knihovna byla dvakrát nominována na ocenění v soutěži *Knihovna roku*, v roce 2011 získala Čestné uznání za velmi dobré knihovnicko-informační služby. V roce 2010 dostala diplom za třetí místo v soutěži *Celé Česko fotí pohádky*. V knihovně probíhají akce pro širokou veřejnost a závěrem loňského roku se čtenáři měli možnost vyjádřit, jak jsou se službami knihovny spokojeni. Knihovna začala vydávat občasník pro děti, nabízí večery pro děti i dospělé (např.

s deskovými hrami). A jak jinak – zapojuje se i do celostátních akcí.

Pane starosto, známe se už několik let, a pokud si vzpomínám, poprvé jsme se setkali při soutěži Vesnice roku v roce 2008...

Bylo to tehdy pro mne zvláštní setkání, protože jsem úplně zapomněl, že členy hodnotící komise jsou i zástupci knihoven, kteří přijeli hodnotit naši knihovnu. Ale zase jsem byl mile překvapen, že i když jsme sháněli náhradního knihovníka (knihovnice měla dovolenou), tak jste k nám byli shovívaví.

V té době byla vaše knihovna spíše průměrná. Po soutěži jste se rozhodl, že knihovnu nějakým způsobem změníte, a pozval jste mě k vám do knihovny jako krajskou metodičku. V té době ve vaší knihovně pracovaly dvě knihovnice, knihovna byla plně automatizovaná. Co vás vedlo k názoru, že v knihovně bude zapotřebí něco změnit?

Vždy jsem chtěl, aby obec a také i knihovna fungovaly co nejlépe! A byly vstřícné k občanům. A vzal jsem si k srdci některé připomínky členů komise. Ono je vždy co zlepšovat, a tak jsem se i na jejich radu rozjel podívat do jiných knihoven v kraji. Tímto způsobem jsem si uvědomil potřebu modernizace naší knihovny.

Tehdy jste po mně chtěl jednoznačný recept, radu, jak rychle z průměrné knihovny udělat knihovnu skvělou. Vysvětlili jsme si, že to není tak jednoduché. Změny probíhaly postupně, již od roku 2000. Jaká byla první změna?

První změna v knihovně se udála v roce 2000 i díky tomu, že se koncem roku předchozího přestěhoval obecní úřad do jiné budovy a uvolnily se prostory. Ty jsme využili jednak na vybudování nové ordinace lékaře, jednak také na rozšíření místní knihovny o cca 50 m².

Zásadní proměna probíhala v letech 2014 až 2015. Rozšířením prostor knihovna získala 71 m² navíc – celková plocha knihovny je tak téměř 240 m². Díky přístavbě se celkově změnil její charakter. Jsou zde účelněji rozmístěny sestavy regálů pro knihy, časopisy, počítače atd. Nově máte v knihovně i několik pohovek a pohodlných sedaček. Pro děti a mládež jste vytvořili celé oddělení s pódium, stolečky a taburety. K dispozici je kávovar a je zde možnost malého občerstvení...

Projekt rozšíření knihovny jsme připravovali od roku 2002. Jednalo se o přístavbu k obecní budově s jedním podlažím. Protože jsme však v dalších letech řešili řadu staveb zabezpečujících kvalitnější život občanů, jako byly chodníky, cesty, oprava školy, občanská vybavenost atd., přístavbu jsme stále odkládali, až jsme zjistili, že náš projekt je už zastaralý, a museli ho změnit. Myslím si, že čas ukázal, že to bylo dobře, protože mezitím jsme navštívili další knihovny v kraji, které prošly modernizací, a mohli se tak u nich inspirovat.

Byl jste prvním starostou, kterému jsme nabídli návštěvu zajímavých knihoven v našem kraji. Pomohlo vám to v rozhodování, nebo už bylo rozhodnuto a hledali jste jen inspiraci pro rozvržení prostoru a jeho design, pro vybavení mobiliářem?

Samozřejmě že nejen mně, ale i projektantovi a zastupitelům obce pomohlo seznámit se s rekonstrukcemi jiných knihoven. Ale příznám se, že kromě vzhledu mne zajímalo i fungování knihoven. Jsme zvyklí se učit od druhých, proto jsme vstoupili v roce 2006 do Národní sítě zdravých měst. I tam se učíme řadě nových metod, jak komunikovat s lidmi, jak je zapojit, jak zlepšit služby atd.

Foto: Marie Šedá

Financování knihoven vždy bylo a je založeno na rozpočtu obce. Hledali jste nějaký vhodný dotační program?

Žádost o dotaci jsme odkládali, až nakonec nebyl vypsán žádný vhodný dotační titul. Naštěstí jsme měli v rozpočtu dostatek vlastních financí a také osvětlené zastupitele.

Můžete vyčíslit, kolik vás „knihovna stála“?

Samotná stavba stála 1,4 milionu korun, vnitřní vybavení pak přišlo na 940 000 korun, z toho za 760 000 korun se pořídil nábytek a některé další věci, včetně zmiňovaného kávovaru. Za 180 000 korun jsme zakoupili výpočetní techniku. Součástí celé rekonstrukce knihovny bylo i pořízení informačního kiosku před budovu s knihovnou za 220 000 korun.

Prosazení takové částky – pokud jsem dobře počítala, šlo o 2,5 milionu korun – může být provázeno i opačným názorem: Knihovna je dobrá taková, jaká je, proč to měnit, stejně tam chodí jen děti a senioři. Zazněl ve vašem zastupitelstvu i takový hlas?

Naštěstí žádný hlas proti knihovně nezazněl. Všichni jsme si vědomi toho, že knihovna je naším kulturně-spoločenským a vzdělávacím

centrem, které slouží skoro polovině obyvatel, nejenom čtenářům, ale i návštěvníkům akcí, lidem využívajícím další služby knihovny, internet, počítače atd. Navíc rozšířením knihovny jsme zastavěli mezeru mezi dvěma budovami a mohli tak začít s opravou fasády celé budovy, ve které se knihovna nachází.

V současné době ještě „ladíte“ prostory knihovny. Při návštěvách inspirativních knihoven vás zaujala řešení, ke kterým dospěli v Knihovně města Ostravy. V současnosti spolupracujete s Andreou Peřikovou a Martinou Vrublovou z PR oddělení této knihovny...

Naše knihovna je krásná, moderní, ale pořád jako by jí něco chybělo, nějaký „genius loci“. Proto jsme se obrátili na odbornice, které mají s estetizací knihovnických prostorů zkušenosti. A věřím, že se jim to podaří.

Knihovna Bolatice má svůj velmi zdařilý vizuální styl. Co však nemá, jsou vlastní webové stránky. Proč?

Informace o knihovně jsou na stránkách obce, a když je někdo hledá, najde je tam, nebo jednoduše na Googlu napíše „knihovna Bolatice“. Takže si myslím, že k dobrému chodu knihovny není nutné mít vlastní webové stránky.

Ve vaší knihovně pracují kvalifikované knihovnice. Je to náhoda, nebo záměr?

V minulosti nebylo téměř možné sehnat odborníka na knihovnictví. Díky Slezské univerzitě v Opavě je jich dnes dostatek, i proto jsme šli cestou přijetí kvalifikovaných pracovníků.

Jak u vás probíhalo výběrové řízení na pozici knihovnice? Co bylo rozhodující při výběru – bydliště, kvalifikace – nebo probíhají testy a pohovory s odborníky z pověřené knihovny, případně s psychologem?

Knihovnice musely projít třemi zkouškami. Jednak z práce s počítačem, z odborných znalostí, a pak následoval rozhovor s vedením obce o plánech a představách v souvislosti s fungováním knihovny. A na základě výsledků testů i rozhovorů pak rada obce schválila výběr pracovníce.

Co se týká různých akcí, život ve vaší obci je velmi pestrý. Zapojujete knihovnice i do dal-

ších činností? V řadě jiných obcí je například častá spolupráce při vydávání obecního zpravodaje. Jak je tomu u vás v Bolaticích?

Knihovnice, stejně jako další zaměstnanci obce, pomáhají při organizaci různých kulturně-sociálních akcí, pomáhají s vydáváním Obecního zpravodaje a při organizování kampaní Národní sítě zdravých měst. I z těchto důvodů zaměstnáváme dvě knihovnice na plný úvazek.

Sledujeme činnost vaší knihovny a také sociální sítě. Na řadě akcí se podílíte i vy osobně, například při vyhlásování nejlepšího čtenáře roku, při pasování prvňáčků na čtenáře. Co vám taková setkávání přináší?

Především jsem moc rád, že takové akce pořádáme, a za to děkuji našim knihovnicím. A dívat se do tváříček malých dětí, které jsou nadšené z toho, že už umí číst a že jsou pasovány na čtenáře, je pro mne nádherný zážitek. Stejně pěkně na mě působí i setkání s různými generacemi čtenářů při vyhlásování *Čtenáře roku*. Vidět i slyšet od nich, jak rádi navštěvují naši knihovnu, to potěší každého. I proto jsme knihovnu modernizovali.

V současné době má vaše knihovna handicap – nemáte bezbariérový přístup!

Tak to jste se asi špatně dívala! Samotná budova má bezbariérový přístup a do prvního patra slouží zdravotně postiženým i rodinám s kočárky plošina. Na tu jsme dostali dotaci z Ministerstva kultury.

Knihovna novým prostorem ožila, probíhá zde hodně zajímavých akcí. Využívá tento prostor i zastupitelstvo obce ke svému setkávání, nebo je určený jen pro akce pořádané knihovnou?

Pro jednání zastupitelstva využíváme řadu jiných prostor, takže ty nové jsou plně k dispozici knihovně.

Co vy a knihy, čtení, čtenářství?

Od malička jsem byl vášnivým čtenářem a ještě před několika lety jsem četl knihy alespoň o dovolené. V současné době se mi knihy dostanou do rukou zejména v souvislosti s regionálními tématy týkajícími se především Hlučínska a odborné knihy.

Máte dojem, že je všechno hotovo, nebo se domníváte, že by se dalo i něco zlepšit? Nebo byste dnes v případě knihovny řešil něco jinak?

Určitě se musí dokončit estetizace knihovny, aby „dostala tu správnou duši“. A zlepšovat se dá vždy řada věcí. Několik příštích let již asi nebudeme muset investovat do opravy knihovny, ale budeme podporovat doplňování knihovnického fondu a jistě naše šikovné knihovnice připraví další zajímavé akce nejen pro své čtenáře.

Vrátím se k soutěži Vesnice roku. Několik let jste jezdil jako komisař, předseda i místopředseda soutěže. Jaký je váš názor na knihovny v obcích, které se hlásí do soutěže?

Každá obec investuje do knihoven podle svého rozpočtu i priorit. Ale musím přiznat, že v řadě obcí ji mají jako pouhý přívazek, a někde jen proto, aby měli čárku. Ale těm, které jsou aktivní, doporučuji, aby se do soutěže přihlásili. Vždy se jedná o mimořádnou zkušenost, která může obec i knihovnu posunout v dalším rozvoji kupředu.

Na závěr – abychom se neodchýlili od tématu rubriky – domníváte se, že se vaše knihovna „probudila“?

Osobně si myslím, že naše knihovna patřila a patří i díky příjemným a ochotným knihovnicím k místům, které občané rádi navštěvovali a navštěvují. A spíše jsme se probudili my zastupitelé a konečně poskytli obci důstojnou a reprezentativní knihovnu, která je skutečným vzdělávacím a kulturně-sociálním centrem obce. A učíme se všichni celý život, i naše knihovnice se učí a stále vzdělávají.

Rádi bychom vás pozvali na 4. workshop pro metodiky, který proběhne 9. a 10. května 2017 v Olomouci. Netuším, jaký máte program na květen, ale vaše účast by nás potěšila.

Děkuji za pozvání, a pokud se mi do daného termínu nic mimořádného nedostane, rád se vaší zajímavé akce zúčastním.

Budeme se těšit a děkuji za rozhovor!

Také děkuji za možnost prezentovat naši knihovnu a přeji všem knihovnicím a knihovnicím vstřícné zřizovatele a spokojené návštěvníky knihoven.

Ptala se **MARIE ŠEDÁ** | seda@svkos.cz

Neušlo nám

Jak vyrůstám s knihou

V rámci kampaně na podporu četby knih *Rosteme s knihou* vyhlásila společnost Svět knihy literární soutěž na téma uvedené v titulku. Soutěžící mají za úkol na max. jednu stranu formátu A4 popsat svůj příběh, jak je ovlivnila jejich oblíbená kniha, jakou zkušenost díky ní získali a co nového se naučili; zkrátka jak s knihou „povyrostli“.

Soutěž je určena pro tři věkové kategorie: 1. první stupeň základních škol, 2. druhý stupeň základních škol, 3. střední školy. **Uzávěrka pro zaslání příspěvků je 31. března 2017**, do té doby mohou soutěžící (s uvedením své věkové kategorie, jména, adresy, příp. třídy a adresy školy, e-mailu a telefonu) zaslat své příspěvky buď elektronicky na e-mailovou adresu soutez@rostemeknihou.cz, anebo poštou na adresu *Svět knihy, s. r. o., Fügnerovo nám. 1808/3, 120 00 Praha 2* (obálku označit heslem „Rosteme17“). Autoři zasláním svého příspěvku souhlasí s jeho zveřejněním na webových stránkách kampaně *Rosteme s knihou*.

Došlé příspěvky vyhodnotí odborná porota a prvních deset autorů prací v každé kategorii bude odměněno zajímavými cenami. **Slavnostní vyhlášení** proběhne na mezinárodním knižním veletrhu a literárním festivalu *Svět knihy Praha 2017* v **pátek 12. května od 11:00 hodin** v sále *Rosteme s knihou*. Koordinátorky soutěže: Barbora Pavlovská, Jana Chalupová (721 234 642, 224 498 464, 603 439 943). Více informací naleznete na www.rostemeknihou.cz a na www.svetknihy.cz.

ROSTEME S KNIHOU

zaznamenal: –JaC–

Propagace v novinách aneb Co novinář potřebuje?

Ilustrace: Eva Kotlandová

Jak to vypadá v deníku

Máte po maturitě. Nebo po maturitě a půlroční praxi u strýčka ve firmě. Šla vám čeština, hlavně slohovky, tak si říkáte, proč to nezkusit v místním deníku. Místní novinář je zdejší celebrita, peníze ujdou a hlavně to nebude nuda. Vypadá to dobře, ale pak přijde realita. Do práce nemusíte brzy vstávat, ale zůstáváte do večera. Máte hodně úkolů a strašně málo času. Každodenní porada, rychlé rozdělení témat, napsat třeba tři věci, jednou za 14 dnů víkendová služba. Témata přistávají v díři, vlastní iniciativa se cení, a tak se snažíte najít něco z toho, co vás baví. Něco přidělí šéfredaktor, něco je z „četyky“ a má se rozpracovat, a pak potřebujete něco, co se dá fotit. Kde v tomhle kalupu, který vlastně nikdy nekončí, je čas se zamyslet, co přišlo do mailu? Tisková zpráva u vás dostane tři až šest sekund. Nezaujme-li v té době, končí. Tiskovky píše někdo a v mailu vypadá jedna jako druhá. Není důvod přemýšlet, zda právě tahle škola, tahle akce skautského oddílu nebo tahle občanská iniciativa si zaslouží podval a fotku. Co neudělá dojem na úvod, neudělá ho vůbec. Jak ten dojem vzniká? Co novinář potřebuje?

■ POTŘEBUJE MÍT RYCHLE HOTOVOU SVOU PRÁCI, PROTOŽE MÁ MÁLO ČASU.

Nepotřebuje zbytečně číst tiskovku a hledat v ní, zda přece jen nejde nějak použít. Potřebuje to, co budou čtenáři rádi číst – možná je to potěší, možná rozčílí, ale musí se o tom chtít bavit, ne být k tomu lhostejný. Potřebuje, aby měl všechny atraktivní údaje po ruce a zbytek doladil během pár minut po telefonu. Potřebuje, aby to bylo jednoduché, aby to nemusel číst čtyřikrát. **Proto, pokud mailujete do redakce, buďte struční, sepište jen nejdůležitější a nejzajímavější informace a připojte na sebe telefonní kontakt.** Novinář si vás sám najde. **Nebo lépe, přijďte do redakce osobně.** Osobní setkání prolomí ledy a budete mít (skoro)jistotu, že článek o akci vaší knihovny vyjde. Seznámíte se, předáte si na sebe vzájemně kontakt a zjistíte, že i novinář je jenom člověk. Další jednání bude o moc snazší. **Nebojte se zeptat, jestli je možné ozývat se redakci pravidelně.** Novinář bude jen rád, témat ke psaní je v deníku často velmi málo. Možná zjistíte, že zařídit si s deníkem dlouhodobou spolupráci vás nestálo víc než absolvovat pár kroků do redakce. A o propagaci knihovny máte postaráno!

■ POTŘEBUJE NĚCO NOVÉHO.

Může psát o tom, co loni, může psát o stálých věcech, jako je knihovna, ale ve spojení s nějakou novotou, novinkou. **Máte v knihovně super novou službu? Budete rekonstruovat budovu? Zpřístupnili jste v knihovně nově prostory, kam se dříve čtenáři nepodívali? Šup s tím do novin!** Buďte struční a nezapomínejte na čísla – rozpočet na rekonstrukci bude všechny ohromně zajímat. Co když ale pořádáte Noc literatury po čtvrté za sebou? I na tomto typu akce se dá najít něco nového, zaměřte se na to. Možná se tentokrát bude číst na novém, netradičním místě,

možná přijede známá osobnost. **Vystihněte, čím je akce jiná a ještě lepší než loni.** A na to novináře nalákejte.

■ POTŘEBUJE FOTKU, PĚKNOU FOTKU.

Rozpoznatelné tváře 2–3 lidí a k nim jméno. Nějaký zajímavý detail. I fotka z brigády se dá použít, ale ne pohled na 20 lidí v dále, co „asi něco dělají“. Lepší je pohled na chlapíka, co veze na hromadě hlíny na zahradnickém kolečku dítě. Nebo dítě stojící na špičkách, aby vhodilo knihy do biblioboxu. Dúchodkyni s velkými sluchátky na uších, jak si vychutnává hudbu. **Novinář hledá emoce, fotka by je měla vyjadřovat.**

■ POTŘEBUJE VIP OSOBNOSTI, KTERÉ PŘITÁHNOU POZORNOST.

Chcete-li, aby na autorské čtení, které v knihovně pořádáte, přišlo co nejvíce lidí, udělejte dopředu rozhovor s předčítajícím spisovatelem a nabídněte jej deníku, ať jej vydá jako pozvánku. Ptejte se i na spisovatelův vztah k vašemu městu. **Novinář totiž potřebuje článek vztahovat ke svému regionu,** píše pro lidi z konkrétní oblasti.

Příklad: Letos Českou republiku objížděl Robert Fulghum se svou novou knihou. Nebylo snad město, kde by se nezastavil. Žádný z deníků s ním neopomněl udělat rozhovor. Ale titulky vycházely stále stejné: *Jsem vnuk Járy Cimrmana*, což je fráze, kterou Robert Fulghum opakoval všude. Sama o sobě je to ideální věta do titulku, pokud ji ale nepoužije deset novinářů naráz. V takovém případě je lepší zaměřit se na to, co jinde Robert Fulghum neřekl, jen u vás. V Táboře prohlásil, že se mu naše město moc líbí a za rok by se k nám opět rád vrátil. Nejspíš to byla jen zdvořilostní fráze, nicméně pro titulky ideální: *Robert Fulghum: Za rok se k vám opět vrátím, Táboráci!* K rozhovoru nezapomeňte připojit fotografii zpovídáního. Čtenáři budou alespoň vědět, „s kým mají tu čest“.

VĚRA ONDŘICHOVÁ

| vera.ondrichova@gmail.com

KATEŘINA ŠÍMOVÁ

| katerina.simova@mkta.cz

TÝDEN UMĚLECKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ A AMATÉRSKÉ TVORBY

20–28 / 5 / 2017

www.amaterskatvorba.cz

PŘIDEJTE SE K NÁM!

Slovo chycené v záznamu

Foto: Ladislav Svatoš

Žijeme době, kdy nám aplikace v našich osobních počítačích a chytrých telefonech nabízejí ovládání hlasem. A nejen to. Hlasový modul, který nám bude předčítat texty, je údajně již tak pokročilý, že dokáže předčítat z wordu i PDF souborů dokonce i celé knihy! Jaký obrovský kus cesty od vynálezu fonografu, prvního přístroje schopného nahrát a reprodukovat hlas, lidé ušili! Má zde ještě místo profesionálně nahaná audiokniha? A dokáže robotický hlas nahradit hlas předčítače?

Přestože je Česká republika na špici zemí, které téměř neznají analfabetismus, častým argumentem proti audioknihám je, že zbrzdí čtení a oslabí čtenářské dovednosti. To je však zásadní nepochopení vazby mezi příběhem a čtenářem. Při podrobnějším zkoumání se navíc ukazuje, že prostá schopnost číst není totéž co čtenářství, protože k tomu se každé dítě musí nejprve „pročíst“. A ještě složitější situace nastává, když po čtenářích chceme, aby tomu, co přečetli, také rozuměli.

Předčítání

Prvním krokem, který zakládá kladný vztah ke čtenářství, je poslech knihy, kterou dospělý dítěti předčítá, tedy mluvené slovo. Zatímco dnes před-

čítání považujeme za činnost odůvodnitelnou jen tím, že dítě ještě číst neumí, dříve šlo o společenskou zábavu. V rodinném kruhu či v reprezentativním salonu a v širší společnosti si lidé vzájemně předčítali z knih a diskutovali o nich. Podobně jako rodič předčítá dvěma či třem různě starým dětem a společně si o přečteném povídají.

● PŘEDČÍTÁNÍ V KNIHOVNĚ

Knihovníci z dětských oddělení zařazují předčítání z knih zcela samozřejmě do práce s nečtenáři a začínajícími čtenáři. Propadnout příběhu při společném poslechu mohou však snadno i starší děti a studenti. Koneckonců formát au-

torského čtení či literárních setkání je velmi oblíbený i u dospělého publika či seniorů. Ne každý má však hlasové a výrazové dispozice ostatním předčítat. Ostatně i spisovatelé si často přívou profesionálního herce, který místo nich čte ukázky.

Od not k fonografu

V dobách, kdy míra negramotnosti byla vysoká, neměla většina lidí přístup ani ke knihám, ale ani k příběhům v nich ukrytým. Neměl jim kdo předčítat, a tak byli odkázáni na vypravěče. Obdobná situace byla s hudbou – mohli jste doma muzicírovat, mohli jste se přimotat k živé hudbě, ale jen málokomu zahráli špičkoví hudebníci k večeri. Není divu, že v první polovině 19. století kvetl obchod s notovými záznamy. Orchestry, hudební soubory, učitelé hudby i ti, co si chtěli doma zahrát pro radost, potřebovali noty.

Nakladatelství, která se specializovala na vydávání notových listů, také první zareagovala na fonograf, protože v něm viděla způsob, jak podpořit prodej not. Sám Thomas Alva Edison, který fonograf roku 1877 vynalezl, ho zamýšlel využít spíš jako diktafon. Vynálezce ho také považoval za skvělý prostředek pro zaznamenávání hlasů význačných osobností. Fonografy našly uplatnění v salonech, kabaretech, hotelech i nádražích jako lákavá atrakce. Po vhození mince bylo totiž možno slyšet neslychané – reprodukovanou hudbu!

Éra gramofonů

O deset let později začaly válce fonografů pokryté voskem nahrazovat trvanlivější gramofonové desky, které bylo navíc možno zhotovovat ve větším počtu. Na počátku 20. století gramofonové desky doslova zaplavily svět a byly čím dál dostupnější. Zvukové konzervy se obešly bez kapely a živého zpěváka, nahradily i předčítače. Desku bylo možné přehrát libovolněkrát za sebou, nikdy se neunavila. Omezením byla však délka záznamu, pro četbu celé knihy žalostně krátká.

Gramofonové přístroje i desky se neustále zdokonalovaly. Šelakové desky v polovině dvacátého století nahradily desky vinylové. Také nahrávací technika procházela neustálými inovacemi – zejména kvůli kvalitě hudební nahrávky. Bylo třeba zachytit širší kmitočtové pásmo, než jaké dovolovaly první přístroje. Postupně se též prodloužila délka záznamu. První desky podle

patentu Emila Berlinera měly délku záznamu pouhou jednu minutu, ale brzy se přehrání dlouhohrající desky ustálilo na zhruba 45 minutách.

Hnacím motorem byla především reprodukovávaná hudba. Na deskách byly k mání záznamy vystoupení předních operních hvězd, písně populárních zpěváků, vznikaly nahrávky hudby jazzové i trampské. Mluvené slovo zastupovala zábavná vystoupení, státnické projevy politiků, dokonce i reportáže ze sportovních utkání. U nás se staly legendárními nahrávky Osvozeného divadla či příběhy Spejbla s Hurvínkem, které profesor Skupa převedl na gramofonové desky již ve dvacátých letech 20. století. Když Jan Weirich v sedmdesátých letech namluvil Švejka, bylo potřeba sedmnáct gramofonových desek! Četbě, která se pro potřeby zvukového záznamu musela krátit a rozdělovat na více desek, se lépe dařilo na rozhlasových vlnách.

Foto: archiv autorů

● POSLECH GRAMOFONU

Gramofonové desky se dnes vracejí. Obliba vinylovů je na neuvěřitelném vzestupu. Mnohé rockové či jazzové kapely vydávají hudbu na stříbrných CD a současně na „černých plackách“. V knihovně si můžete uspořádat poslechové setkání a pouštět nejen hudbu, ale i mluvené slovo z gramofonu. V mnohých obchodech se starožitnostmi dokonce nabízejí i ty nejklaštější gramofony na kliku, možná i přístroj opatřený troubou, tedy ozvučnicí, což by byl zejména pro dětské publikum velký zážitek.

Rozhlas – útočiště mluveného slova

Na počátku experimentů s přenosem lidského hlasu v bezdrátové komunikaci byla snaha pomoci námořní plavbě. Radiová technologie se však neprestala vyvíjet a brzy lidé začali poslouchat rozhlasové programy ve svých domovech.

Foto: archiv autorů

Katerina Janečková načítá *Znamení vlka*

Již počátkem 20. století se totiž jasně rýsovaly možnosti tohoto média masové komunikace pro běžné rodiny. Jednoduchý přijímač by prý mohl přijímat koncerty, zprávy i přednášky. A toto odvažné tvrzení se brzy naplnilo.

Zájem veřejnosti o pravidelné rozhlasové vysílání rychle rostl. Mluvené slovo a hudba se doplňovaly, brzy vznikaly specializované programy i pro děti či sportovní fanoušky, estrády, původní rozhlasové hry a adaptace, stejně jako čtení na pokračování. Ještě dlouho po nástupu televize byl rozhlas dostupnějším médiem, který se poslouchal v kruhu rodinném. Pak však televize ovládla hlavní vysílací časy a rozhlasový přijímač byl vystěhován z obývacího pokoje. Přestěhoval se do kuchyně a dílen, lidé rádio zapínali při práci, řízení auta či po ránu.

● HAJAJA A DALŠÍ

Nedávno slavil televizní *Večerníček* padesát let, rozhlasový *Hajaja* je jeho starší bratříček. Poprvé se začal vysílat v roce 1961. Díky internetovým stránkám Českého rozhlasu je možno si pořady pouštět z archivu. Radioservis, vydavatelství Českého rozhlasu, soustavně vydává starší rozhlasové nahrávky, takže knihovny často disponují nosiči s rozhlasovým zpracováním knih včetně dětských či školní četby a divadelních her v podání skvělých herců. Čas zde hraje jen malou roli, takže je možno s nimi seznamovat návštěvníky knihovny v poslechových pásmech, do kterých lze zařadit i rozhlasovou četbu na pokračování či původní rozhlasové hry.

Slova na pásce

Ve větší míře bylo poprvé možno vydávat audioknihy pro páskové magnetofony zvané „kotoučáky“ a od poloviny šedesátých let také pro kazetové magnetofony. Koneckonců mnozí z nás si pamatují přehrávače nejen v domácnostech, ale i v autech. Velmi intenzivně toto médium začali využívat zrakově postižení lidé a Knihovna K. E. Macana vytvořila velký fond audiokazet jak s profesionálními nahrávkami, tak s nahrávkami amatérů-dobrovolníků.

Pokud pásce promineme neustálé zamotávání, s nostalgií jistě vzpomeneme na audiokazety s mluveným slovem. Průkopníkem v jejich vydávání u nás

bylo vydavatelství AudioStory, které vzniklo již v roce 1991 s cílem přinášet špičkové zvukové nahrávky četby. Pokud již v knihovně audiokazety s mluveným slovem nenajdete, není problém dopít se reedicí na CD či ve formátu MP3.

● JAK PŘETOČIT PÁSKU

Na sociálních sítích koluje pro pobavení fotka tužky a audiokazety s otázkou, jak tyto dvě věci souvisí. Proč tento vtíp nezopakovat i při besedě s mladšími čtenáři? Najít v zásuvce starou kazetu je stále docela snadné.

Současná média mluveného slova

Nemá smysl se příliš rozepisovat o nosičích, se kterými se dennodenně setkáváme. „Cédéčka“ čili kompaktní disky se na konci 20. století rychle rozšířily a po ovládnutí trhu s hudebními nahrávkami se na ně přesunulo i mluvené slovo.

Komprimovaný formát MP3 umožnil časově prakticky neomezený záznam a to se pro zvukové knihy ukázalo být rozhodující. Nástup osobních počítačů a chytrých telefonů pak zrušil potřebu vlastnit speciální přehrávač, stačí aplikace na přehrávání. Audioknihy k poslechu nabízejí cestujícím letecké i autobusové společnosti, pro soubory není třeba chodit do specializovaného obchodu. Tomu, jak nové technologie změnily naše vnímání zvukových knih, se budeme věnovat v dalším dílu.

JIŘÍ W. PROCHÁZKA

|jirka.walker28@gmail.com

KLÁRA SMOLÍKOVÁ

|klara.smolikova@tiscali.cz

Literární výročí

DUBEN

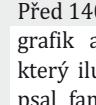
Před 80 lety, **4. 4. 1937**, zemřel zakladatel moderní české kritiky **F. X. Šalda** (* 1867), literární vědec, prozaik, básník a dramatik, který v letech 1928–1937 vydával vlastní časopis *Šaldův zápisník*.

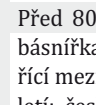
Před 20 lety, **5. 4. 1997**, zemřel úspěšný český spisovatel **František Kožík** (* 1909), autor historických a životopisných románů *Největší z pietrotů*, *Světlo v temnotách*, *Rytíř smutné postavy*, *Po zarostlém chodníčku*, *Na křídle větrného mlýna*, *Neklidné babí léto*, *Miláček národa*, *Černé slunce* a mnoha dalších.

Před 55 lety, **7. 4. 1962**, zemřel jeden z nejvýznamnějších českých spisovatelů **Jaroslav Durych** (* 1886), autor monumentální historické fresky *Bloudění*, „menší valdštejské trilogie“ *Rekviem*, historické tetralogie *Služebníci neužiteční*, románů a próz *Jarmark života*, *Kouzelná lampa*, *Masopust*, *Duše a hvězda*, *Boží duha* a řady dalších děl.

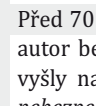
Před 140 lety, **10. 4. 1877**, se narodil rakouský grafik a spisovatel **Alfred Kubin** († 1959), který ilustroval víc než sedmdesát knih a napsal fantastický román s vlastními kresbami *Země snivců*.

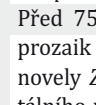
Před 80 lety, **10. 4. 1937**, se narodila ruská básnířka **Bella Achmadulinová** († 2010), patřící mezi nejvýznamnější ruské básníky 20. století; česky vyšly výběry *Můj rodokmen*, *Stopy v krvi* a *Probdívání*.

Před 40 lety, **11. 4. 1977**, zemřel slavný francouzský básník, scenárista a výtvarník **Jacques Prévert** (* 1900), autor básnických sbírek *Slova*, *Příběhy*, *Děšť a pohoda*, *Haraburdí*, *Věci a jiné*; jako scenárista spolupracoval na slavných filmech *Nábřeží mlh*, *Děti ráje*, *Zvoník od Matky Boží*, *Návštěva z temnot* aj.

Před 70 lety, **12. 4. 1947**, se narodil americký autor bestsellerů **Tom Clancy** († 2013), česky vyšly např. *Rudá bouře*, *Nejhorší obavy*, *Jasná nebezpečí*, *Hon na ponorku*, *Rudý králík*, *Vysoká hra patriotů*, *Živý nebo mrtvý* a mnohé další.

Před 75 lety, **15. 4. 1942**, zemřel rakouský prozaik a esejista **Robert Musil** (* 1880), autor novely *Zmatky chovance Törlesse* a monumentálního nedokončeného románu *Muž bez vlast-*

ností, který patří k největším dílům moderní literatury; česky dále vyšel výběr *Eseje*, soubor *Povídky – Pozůstalost za života* a hra *Blouznivci*. Před 60 lety, **15. 4. 1957**, se narodil český prozaik **Jan Pelc**, představitel českého literárního undergroundu, jehož nejznámějším dílem je román *...a bude hůř*.

Před 95 lety, **16. 4. 1922**, se narodil anglický spisovatel **Kingsley Amis** († 1995), nejslavnější představitel tzv. rozhněvaných mladých mužů, autor románů *Šťastný Jim*, *Egyptologové*, *Chci to hned*, *Jakeův problém* nebo *Starí partáci* (Booker Prize 1986).

Před 120 lety, **17. 4. 1897**, se narodil americký prozaik a dramatik **Thornton Wilder** († 1975), trojnásobný držitel Pulitzerovy ceny, autor románů *Most Svatého Ludvíka krále* či *Březnové idy* nebo hry *Dohazovačka*, která posloužila jako námět k slavnému muzikálu *Hello, Dolly!*

Před 60 lety, **17. 4. 1957**, se narodil populární britský spisovatel **Nick Hornby**, autor románů *Jak na věc*, *Jak být dobrý*, *Dlouhá cesta dolů* aj.

Před 310 lety, **22. 4. 1707**, se narodil anglický spisovatel **Henry Fielding** († 1754), spoluvůdce tradice anglického románu, autor realisticko-pikareskních románů *Tom Jones* nebo *Jonathan Wild*.

Před 90 lety, **23. 4. 1927**, se narodil český spisovatel, překladatel a historik **Jiří Kovtun** († 2014), autor románu *Pražská ekloga*, novely *Zpráva z Lisabonu* či knihy *Tajuplná vražda – Případ Leopolda Hilsnera*.

Před 60 lety, **23. 4. 1957**, se narodil český prozaik, esejista a překladatel **Patrik Ouředník**, od roku 1984 žijící ve Francii; přeložil např. Beckettovo

Čekání na Godota nebo *Stylistická cvičení* Raymonda Queneaua a řadu českých básníků do francouzštiny (V. Holan, J. Skácel, M. Holub, J. Zábrana, I. Wernisch aj.), je autorem próz *Rok čtyřadvacet*, *Europeana*, *Příhodná chvíle*, *1855*, *Ad acta*, esejů *Hledání ztraceného jazyka* a *Utopus to byl, kdo učinil mě ostrovem*, poezie (*Anebo*, *Neřkuli*, *Dům bosého*) či děl z oblasti lexikografie (*Šmírbuch jazyka českého*, *Aniž jest co nového pod sluncem*); souborně vyšly jeho eseje v knize *Svobodný prostor jazyka*. Patří k nejpřekládanějším českým spisovatelům.

Portréty archiv autora

Knihy sblíží státy bývalé Jugoslávie

Chorvatský knižní veletrh *Interliber* otevírá své brány každým rokem v první polovině listopadu. Byť má přívlastek „mezinárodní“, je především orientovaný na domácí publikum a knihovny. Vystavují všichni vydavatelé, kteří v chorvatském knižním byznysu něco znamenají.

Již dlouhá léta se veletrh koná na stejném místě, v Novém Záhřebu, tj. na opačné straně řeky Sávy od centra města. Probíhá v obrovských veletržních halách – ještě z doby Jugoslávie – a otevření stánků jednotlivých vystavovatelů lze považovat za chorvatský svátek knihy.

Během veletrhu se uskuteční bezpočet kulturních událostí: autogramiády, přednášky, divadelní představení a programy i pro nejmenší publikum. Veletrh také v hojném počtu navštěvují celé třídy základních a středních škol.

Vstup je bezplatný pro všechny návštěvníky. Slevy publikací zde dosahují až 50 %, proto je to jedinečná příležitost především pro čtenáře. Spokojeni jsou samozřejmě také nakladatelé a knihkupci.

Knižní kultura a obchod, jak se zdá, mají větší moc než zbraně. Mezi chorvatské vydavatele se totiž postupně vrací některé větší knižní domy z Bosny a Hercegoviny nebo také ze Srbska. A naopak – některá velká chorvatská naklada-

telství, jako jsou např. Školska knjiga a VBZ, otevřela už své pobočky také v Bělehradě. Posledního ročníku knižního veletrhu *Interliber*, který se uskutečnil ve dnech 8.–13. listopadu 2016, se zúčastnilo s podporou Srbské hospodářské komory 18 srbských nakladatelů. Svědčí to o velkém přínosu, kterým se může vykákat kulturní diplomacie daných zemí.

Rozsahem se veletrh *Interliber* řadí mezi ty menší – podobně, jako třeba maďarský *Könyvfesztival*, *Sajam knjiga* v Bělehradě nebo srovnatelné akce, které se konají v Lublani, v Sarajevu a v Cetyni v Černé Hoře. Pokaždé, když navštívím zmíněné knižní veletrhy, napadá mě myšlenka na uspořádání středoevropského knižního veletrhu. Vytvořila by se tak příležitost poznat nejnovější beletrii, vědeckou anebo populárně-naučnou literaturu nám kulturně blízkých zemí, se kterými sdílíme dlouhou a společnou historii.

KLÁRA TRUČLÁ | klara.truchla@nkp.cz

Co pro vás připravujeme...

- **Centrální adresář knihoven a informačních institucí**
- **Rozhovor s ředitelkou Krajské vědecké knihovny Liberec**
- **Co se půjčovalo v knihovnách v roce 2015**
- **Činnost dětských oddělení v Litvínově a v Nové Pace**
- **Aktuální stav projektu *Obálkyknih.cz***
- **Pečeť kvality pro Knihovnu města Olomouce** a další materiály.

Zavazuje nás
a vážíme si toho,
že jste našimi
čtenáři.

Před sto lety začala v Berlínské státní knihovně vznikat významná sbírka *exlibris*. Knihovna v té době přebírala velké sbírky knih a na základě *exlibris* se dala dohledat provenience a předchozí vlastníci vzácných knižních kolekcí. Významnou roli tato označení hrála také v období restitucí knižních sbírek v nedávné minulosti, kdy státní knihovna musela i na základě označení *exlibris* vydat vzácné knihy původním majitelům. *Exlibris* slouží také badatelům, kteří mohou sledovat migraci starých tisků a rukopisů po historických knihovnách a majitelích. O zmapování *exlibris* ve státní knihovně se velmi zasadil Axel von Harnack, který cíleně oslovoval významné osobnosti z řad šlechty, církve a uměleckých kruhů a knihy s jejich *exlibris* nakupoval po stovkách. Velké akvizice knih s významnými *exlibris* získala německá Státní knihovna díky systematickým nákupům z významných antikvariátů. Na tvorbě *exlibris* se podíleli nejvýznamnější umělci a pro uživatele je k dispozici abecední katalog, který vytvořili v letech 1941–1945 dva francouzští archiváři, kteří v berlínské knihovně pracovali. Po druhé světové válce byla sbírka významně doplněna akvizicemi soukromých sbírek německých osobností a v současné době čítá přes 50 000 kusů.

(*Bibliotheks Magazin – Jahrgang 11, Ausgabe 33, Nr. 3/Oktober 2016, s.41–45*)

Knihovna dánské technické univerzity v městě Lyngby řeší problematiku budování tzv. *Smart library* – inteligentní knihovny. Univerzita v Lyngby existuje více než 200 let a je jednou z předních technických univerzit v Evropě. Její knihovna se podílí na tvorbě dat přispívajících k výzkumu univerzity a shromažďuje údaje, které pak využívá k analýze chování uživatelů – cílem je poskytnout lepší individuální servis. Knihovna se v oblasti *smart library* zaměřuje na čtyři prvky. Prvním je vytváření co nejlepšího individuálního studijního prostředí. Každý student by měl být např. schopen přizpůsobit si osvětlení a teplotu ve studijní místnosti. Dále chce být živou laboratoř, kde si studenti a pedagogové budou zkoušet nové technologie. Třetím prvkem je tvorba prostoru, který pedagogům a studentům poskytne tech-

nologické hřiště pro reálnou výuku a inovace, čtvrtým získání ekonomické soběstačnosti, nalezení ekologicky šetrných řešení, která povedou k úspoře energií (tyto úspory pomohou financovat další prvky). Knihovna bude mít nainstalované nové lampy se senzory, které poskytnou údaje o chování uživatelů a které knihovna dále využije pro zlepšení svých služeb. Senzory vytvoří z knihovny živoucí laboratoř. Bude zde probíhat průzkum v oblasti vnitřního prostředí (teplota, vlhkost vzduchu, výzkum prašnosti prostředí). V konceptu inteligentní knihovny bude využita také bezkontaktní technologie (např. Bluetooth) pro registraci a odesílání informací uživatelům. Lze ji také využít jako vodičku k orientaci uživatele v knihovním fondu.

(*Scandinavian Library Quarterly – Volume 49, No. 4/2016, s. 18–20*)

Slovenská národní knihovna nabízí několik přístupů k elektronickým knihám. První nabídkou jsou elektronické čtečky s možností stažení elektronické knihy a vypůjčení domů (po složení kauce). O tuto službu ovšem není v SNK zájem – uživatelé preferují svá vlastní zařízení – chtějí v nich mít i svůj e-mail, přístup na web, na sociální síť a v neposlední řadě i elektronické knihy. E-knihy zakoupené od EBSCO IS jsou přístupné online na platformě EBSCOhost a poskytují mnoho výhod. SNK zakoupila 416 titulů převážně z vydavatelství Karolinum a z vydavatelství Masarykovy univerzity. Další tituly jsou od různých renomovaných vydavatelů. Nákupem těchto sbírek získala SNK 3456 volně přístupných e-knih. Uživatelé mají také možnost prostřednictvím Katalogu digitální knihovny využívat zdigitalizované dokumenty. Tyto tituly jsou ovšem přístupné pouze pro registrované uživatele a jen v prostorách knihovny. Přístup k e-knihám je možný v prostorách knihovny na počítači nebo prostřednictvím Wi-Fi. SNK nabízí i vzdálený přístup do elektronických informačních zdrojů včetně e-knih prostřednictvím software NAVIGA. Zaměřuje se především na výpůjčky e-knih vědecké a studijní literatury. Vzácné a unikátní sbírky SNK se postupně digitalizují a zpřístupňují veřejnosti v digitální formě.

(*Knižnica – Ročník 17, číslo 3/2016, s. 39–43*)

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

■ *Annual report 2014: IFLA – the global voice of libraries.* [Výroční zpráva 2014: IFLA – globální hlas knihoven.] IFLA Headquarters. Hague: IFLA Headquarters, 2015. 20 stran: barevné ilustrace. ISBN 978-90-77897-70-6 *Kpb 9.906/B*

■ *Cesta k rozmanitosti aneb Kavárenský povaleč digitálním historikem středověku: sborník příspěvků k životnímu jubileu PhDr. Zdeňka Uhlíře.* K vydání připravili Renáta Modráková a Tomáš Klimek. Praha: Národní knihovna České republiky, 2016. 222 stran: mapy. ISBN 978-80-7050-670-7 *Krb 40.460*

■ GÖTTKER, Susanne. *Literaturversorgung in Deutschland: von den Sondersammelgebieten zu den Fachinformationsdiensten: eine Analyse.* [Knihovnické služby v Německu: ze speciálních sbírek ke specializovaným informačním službám: analýza.] Wiesbaden: Dinges & Frick, 2016. 224 stran: ilustrace, tabulky. ISBN 978-3-934997-77-6 *Kga 40.409*

■ MAGIDOVÁ, Marija. *Pod znakom katalogov i materialov k...: V. N. Tukalevskij i ruskaja kniga za rubežom 1918–1936 gg.* [Pod znakem katalogů a materiálů: V. N. Tukalevskij a ruská kniha v zahraničí 1918–1936.] Sankt-Peterburg: Symposium; Praha: Národní knihovna České republiky – Slovanská knihovna, 2016. 798 stran, 32 nečíslovaných stran obrazových příloh: ilustrace (některé barevné), portréty, faksimile. ISBN 978-5-89091-484-2 (Symposium) ISBN 978-80-7050-668-4 (Národní knihovna ČR) *Krb 40.458*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

■ FIALOVÁ, Eva. *Bezkontaktní čipy a ochrana soukromí.* Praha: Leges, 2016. 230 stran. Praktik. ISBN 978-80-7502-150-2 *Aaab 40.423*

■ HAFNER, Joseph a Diane KOEN, eds. *Space and collections earning their keep: transformation, technologies, retooling.* [Prostor a sbírky vydělávající na živobytí: transformace, technologie, vybavení.] Berlin; Boston: De Gruyter Saur, 2016. vi, 209 stran: barevné ilustrace. IFLA publications, vol. 175. ISBN 978-3-11-046197-8 *Aaa 40.483*

Úplný přehled novinek najdete na adrese http://ipk.nkp.cz/?page=09_Okn/Prirustky.htm

Organizace knihovních fondů

■ *CDA 2016: formátové výzvy LTP: zborník příspěvkov z 1. medzinárodnej konferencie o dlhodobej archivácii.* Zostavovateľka Lucia Kelemenová. Bratislava: Univerzitná knižnica v Bratislave, 2016. 101 stran. ISBN 978-80-89303-51-9 *Ol 9.907/B*

■ McILWAINE, Ia. *The universal decimal classification: a guide to its use.* [Mezinárodní desetinné třídění. Průvodce.] Revised edition. Hague: UDC Consortium, 2007. vi, 278 stran. ISBN 978-90-806152-3-6 *Ofa 40.216*

■ POLANKA, Sue, ed. *E-content in libraries: marketplace perspectives.* [E-obchod v knihovně: tržní perspektivy.] Chicago: ALA TechSource, 2015. 34 stran: ilustrace. Library technology reports: expert guides to library systems and services, vol. 51, no. 8. ISBN 978-0-8389-5977-0 *Oaagb 40.360*

Sítě knihoven

■ *Bibliotheca Antiqua 2016: sborník z 25. konference, 9.–10. listopadu 2016, Olomouc.* Editoři Rostislav Krušínský, Tereza Vintrová. Olomouc: Vědecká knihovna v Olomouci; Praha: Sdružení knihoven ČR, 2016. 143 stran: ilustrace, faksimile. ISBN 978-80-7053-315-4 (Vědecká knihovna v Olomouci) ISBN 978-80-86249-79-7 (Sdružení knihoven ČR) *Ti 40.485*

■ *Výroční zpráva Krajské knihovny v Pardubicích, příspěvkové organizace Pardubického kraje, za rok 2015.* Zpracovala Libuše Adamová na základě podkladů odborných a ekonomických oddělení. Pardubice: Krajská knihovna v Pardubicích, 2016. 49 listů: barevné ilustrace, grafy, tabulky. ISBN 978-80-86934-33-4 *Tec 9.868/B*

Služby knihoven

■ CALLISON, Camille, Lorie ROY a Gretchen Alice LeCHEMINANT, eds. *Indigenous notions of ownership and libraries, archives and museums.* [Původní názory na vlastnictví a knihovny, archivy a muzea.] Berlin; Boston: De Gruyter Saur, 2016. vii, 376 stran: ilustrace. IFLA publications, vol. 166. ISBN 978-3-11-036299-2 *Sc 40.484*

↑ Momentka z ocenění nejlepších čtenářů v roce 2016

Foto: obec Bolatice

↓ Pohled do interiéru Místní knihovny Bolatice

Foto: Marie Šedá

Místní knihovna Bolatice aneb Jak se budí zastupitelé s. 108–111

← Starosta Bolatic a poslanec Herbert Pavera

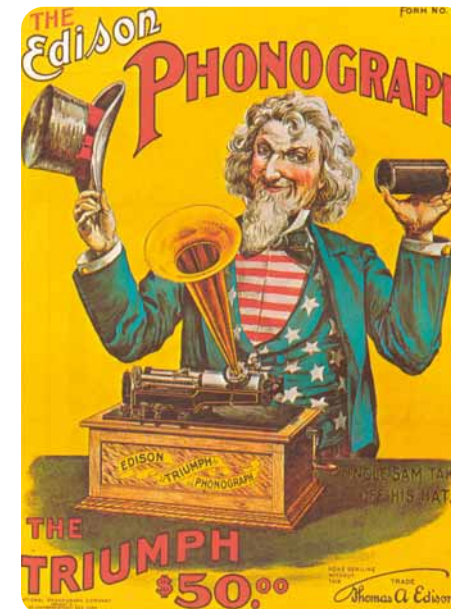
Foto: obec Bolatice

Slovo chycené v záznamu s. 114–116

↓ Reklama na Edisonův fonograf (1900)

↓ Reklama na gramofon (asi 1939)

Obr: archiv J. W. Procházky a K. Smolíkové

TÝDEN UMĚLECKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ A AMATÉRSKÉ TVORBY

20-28/5/2017

VÝZVA PRO VŠECHNY POŘADATELE I AKTÉRY

zajímavých kulturních akcí v regionech České republiky, **abyste se přidali k pátému ročníku Týdne uměleckého vzdělávání a amatérské tvorby.**

Vy všichni, kdo

- hrajete divadlo, zpíváte, tančíte, malujete, fotíte, filmujete...
- umíte, učíte, tvoříte něco zajímavého a výjimečného...
- zabýváte se něčím, co může druhé obohatit, poučit, potěšit...
- máte chuť dát o své činnosti vědět...

připojte se k Týdnu uměleckého vzdělávání a amatérské tvorby.

Přihlaste se na www.amaterskatvorba.cz nebo přes Facebook www.facebook.com/amaterskatvorba.

Registrovat – přihlásit se mohou instituce, organizace, skupiny, soubory, spolky, základní umělecké školy, domy dětí a mládeže atd., ale i jednotlivci se svými aktivitami, jako jsou:

- **divadelní či taneční představení / koncerty / výstavy / promítání**
- **pouliční performance / site-specific / semináře / dílny / workshopy**
- **dny otevřených dveří**

a další akce, které se uskuteční v týdnu **20.-28. května 2017.**

NAPLNĚME SPOLEČNĚ V TOMTO TÝDNU ČESKOU REPUBLIKU KULTURNÍMI AKTIVITAMI!

Cílem projektu je upozornit na bohatství a rozmanitost uměleckého vzdělávání i amatérské umělecké tvorby na území celé ČR, zviditelnit aktivity neprofesionálního umění a všech forem uměleckého vzdělávání.

Tváří letošního ročníku Týdne se stal populární herec, moderátor, hudebník a zpěvák **Martin Písařík.**

Více o předchozích ročnících najdete na webu projektu www.amaterskatvorba.cz v rubrice HISTORIE.

Těšíme se na vás, vaše umění, nápady a kreativitu!

koordinátor

partneři

AMU - DABU - FARU - HAMU

zástity

ČESKÁ
KOMISE
PRO
UNESCO

mediální partneři

